GEMEENTE NOORDENVELD

WRP Gemeente Noordenveld 2027-2031

Voorwoord

Met trots presenteren wij u het nieuwe Water- en Rioleringsprogramma (WRP), dat vanaf 2027 van kracht zal zijn. Dit programma vormt de basis voor hoe wij als gemeente de komende jaren omgaan met waterbeheer en riolering ook in het veranderende klimaat.

De uitdagingen waar wij voor staan zijn groot. Klimaatverandering leidt steeds vaker tot extreme weersomstandigheden, zoals hevige regenval en langdurige droogte. Tegelijkertijd vraagt de groei en ontwikkeling van onze gemeente om een toekomstbestendige inrichting van onze leefomgeving. Dit vraagt om doordachte keuzes en een integrale aanpak.

Met dit WRP zetten wij in op een robuust en duurzaam watersysteem. We werken aan het voorkomen van wateroverlast, het beperken van droogteschade en het beschermen van de waterkwaliteit. Daarbij zoeken wij nadrukkelijk de samenwerking met inwoners, bedrijven en partners. Want alleen samen kunnen we deze opgaven succesvol aanpakken.

Ook blijft betaalbaarheid een belangrijk uitgangspunt. We streven naar een goede balans tussen noodzakelijke investeringen en beheersbare lasten voor onze inwoners.

Dit programma is tot stand gekomen met zorgvuldige afwegingen en met oog voor de toekomst. Het biedt richting, maar ook ruimte om in te spelen op nieuwe ontwikkelingen en inzichten.

Ik nodig u van harte uit om kennis te nemen van dit WRP en samen met ons te werken aan een veilige, gezonde en duurzame leefomgeving.

Namens het college van burgemeester en wethouders,

Robert Meijer
Wethouder gemeente Noordenveld

Inhoudsopgave

Voorwoord 2

WRP in het kort 4

1 Context 5

1.1 Doel van het WRP 6

1.2 Positie van het WRP 7

1.3 Evaluatie van het vorige plan 8

1.4 Besluitvormingstraject van het WRP 9

2 Beleid gemeentelijke watertaken 10

2.1 Beleid afvalwater 12

2.2 Beleid hemelwater 15

2.3 Beleid grondwater 17

3 Beheer 20

3.1 Watersysteem 21

3.2 Areaal 22

3.3 Contact met de gebruikers van de riolering 23

3.4 Gegevensbeheer, berekeningen en monitoring 25

3.5 Integrale besluitvorming 26

3.6 Riolering en calamiteiten 26

3.7 Samenwerking bij het beheer van de riolering 27

3.8 Formatie volgens Branchestandaard RIONED 28

4 Programmering 29

4.1 Beheer en onderhoud 30

4.2 Onderzoeksprojecten 31

4.3 Programmering van vernieuwingsprojecten 32

5 Rioolheffing 33

5.1 Wettelijk kader voor de rioolheffing 34

5.2 Uitgangspunten kostendekkingsberekening 35

5.3 Vormgeving van het tariefsysteem van de rioolheffing 35

5.4 Berekening van de benodigde rioolheffing 36

Wet en doelstellingen	Wat doet de gemeente?	Wat kunt u als bewoner of bedrijf doen?	Wat kost dat?
Afvalwater	**Afvalwater**	**Afvalwater**	• Riolering kost geld. Denk aan de eerste aanleg, maar ook aan het dagelijkse beheer en onderhoud en aan het vervangen van versleten onderdelen. • Riolering is er voor ons allemaal en wordt mede mogelijk gemaakt door ons allemaal. Het is een collectieve voorziening die wordt bekostigd vanuit de rioolheffing. • Burgers en bedrijven krijgen de rioolheffing opgelegd door de gemeente en dienen deze te betalen. Het is geen abonnement of collecte, maar een verplichte belasting. • Als u de rioolheffing niet kunt betalen, kijk dan of u in aanmerking komt voor kwijtschelding. • De opbrengst van de rioolheffing wordt alleen gebruikt voor de riolering. Het is wettelijk niet toegestaan er andere zaken mee te bekostigen. • De rioolheffing wordt in onze gemeente opgelegd aan de gebruiker van een perceel. • In de planperiode 2027-2031 zal de rioolheffing door toenemende lasten naar verwachting moeten stijgen, naast de jaarlijkse verhoging met de prijsindexatie (inflatiecorrectie). De gemeenteraad beslist jaarlijks over de hoogte van de rioolheffing.
• Afvalwater (vuil water) vanuit woningen en bedrijven inzamelen en transporteren naar de zuivering. • Deze wettelijke taak voor de gemeente is bedoeld om de volksgezondheid te beschermen. • Riolering biedt comfort en voorkomt veel stankoverlast in bebouwd gebied. • Het waterschap heeft aansluitend de wettelijke taak voor zuivering van het afvalwater. • Het drinkwaterbedrijf zorgt voor de levering van water in huis.	• Afvalwater wordt door de gemeente ingezameld met riolering. • Het rioolstelsel bestaat uit honderden kilometers riolering en vele rioolgemalen. Deze riolering wordt door de gemeente beheerd en onderhouden. • Op bepaalde momenten wordt met camera's en andere technieken gekeken naar de staat van de objecten en worden maatregelen genomen om alles op lange termijn in stand te houden.	• Loos alleen het afvalwater waarvoor de riolering is bedoeld, vanuit toilet, badkamer en keuken, zonder doekjes, verband, vet, olie, verf, zand, cement en dergelijke. • Het riool en de pompen raken verstopt als u wel doekjes, verband, olie, vet, zand of cement loost, waardoor storingen optreden en de kosten voor iedereen oplopen. • Lees op de website van de gemeente wat u moet doen als er een verstopping is in de riolering bij uw woning.	
Hemelwater	**Hemelwater**	**Hemelwater**	
• Hemelwater (regen) inzamelen en verwerken voor zover de eigenaar het niet redelijkerwijs zelf kan hergebruiken of infiltreren in de bodem of lozen op oppervlaktewater. • Deze wettelijke taak voor de gemeente is bedoeld om de bewoonbaarheid te bevorderen. Wateroverlast in bebouwd gebied wordt tot een minimum beperkt. • Hemelwater is in principe schoon en hoeft niet te worden gezuiverd. • Het waterschap heeft aansluitend de wettelijke taak voor beheer van het oppervlaktewater (kwantiteit en kwaliteit).	• Hemelwater wordt in veel buurten door de gemeente ingezameld met riolering, wadi's, goten en dergelijke voorzieningen. • Het is een omvangrijk systeem dat door de gemeente wordt beheerd en onderhouden. • De gemeente beoordeelt de staat van de objecten en neemt maatregelen om alles op lange termijn in stand te houden. • De klimaatverandering leidt tot zwaardere buien en meer wateroverlast. De gemeente neemt maatregelen in de openbare ruimte om de gevolgen te beperken en vraagt om uw medewerking.	• Probeer het hemelwater nuttig te gebruiken in uw woning en uw tuin. Een regenton is de eerste stap die u kunt zetten. • Kijk of uw perceel geschikt is om het hemelwater na een bui vast te houden in lage delen van uw tuin en te infiltreren in de bodem. • Kies voor meer groen in uw tuin en minder verharding. Bij zware buien stroomt het hemelwater anders vanaf uw verharding naar de openbare ruimte en veroorzaakt extra wateroverlast. • Als u hemelwater loost vanaf uw perceel, doe dat dan volgens de voorschriften.	
Grondwater	**Grondwater**	**Grondwater**	
• Maatregelen in openbaar gemeentelijk gebied overwegen om structurele grondwateroverlast te beperken. • Deze wettelijke taak voor de gemeente is bedoeld om bewoonbaarheid te bevorderen. • Het waterschap en de provincie hebben aansluitende wettelijke taken op het gebied van grondwater over kwaliteit en kwantiteit.	• Grondwaterstanden worden door de gemeente gemeten en beoordeeld. • Indien nodig neemt de gemeente maatregelen in de openbare ruimte, zoals drainage, en zorgt voor beheer en onderhoud.	• Zorg voor ventilatie in uw woning om vochtoverlast te voorkomen. • Zorg dat uw kelder waterdicht is. • Zorg bij houten fundering van uw woning dat deze in goede conditie blijft.	

Context

01

In dit hoofdstuk wordt het Water- en Rioleringsprogramma (WRP) van de gemeente Noordenveld geplaatst binnen de bredere beleids- en uitvoeringscontext van het gemeentelijk waterbeheer. Het hoofdstuk beschrijft de aard en functie van dit document en geeft antwoord op de vraag welke rol het WRP heeft binnen het gemeentelijke beleid voor water, riolering en klimaatadaptatie. Daarbij wordt ingegaan op de doelstellingen van het WRP en de samenhang met andere relevante beleidsdocumenten van de gemeente Noordenveld en haar samenwerkingspartners. Ook wordt kort teruggeblikt op het voorgaande Gemeentelijk Water- en Rioleringsplan (GWRP) 2022–2026, waarbij de belangrijkste ervaringen en ontwikkelingen worden benoemd die hebben geleid tot het opstellen van dit nieuwe programma.

1.1 Doel van het WRP

Riolering is een essentieel collectief systeem dat drie hoofdfuncties vervult: het beschermen van de volksgezondheid, het voorkomen van wateroverlast en het tegengaan van milieuvervuiling. Het systeem bestaat uit meer dan alleen buizen; ook rioolgemalen, kolken, goten, drainage, wadi's, sloten, bergingsvijvers, drukriolering en IBA's maken deel uit van dit samenhangende geheel. Samen zorgen deze onderdelen voor de inzameling van afvalwater, de verwerking van hemelwater en de regulatie van de grondwaterstand. Dit WRP gaat over dat brede, integrale systeem.

Gemeenten hebben wettelijke taken op het gebied van waterbeheer. Beleidskeuzes moeten passen binnen de wettelijke kaders. Het gaat om afvalwater, hemelwater en grondwater. Daarnaast heeft de gemeente taken inzake oppervlaktewater, in aanvulling op de taken van het waterschap. In het WRP wordt het beleid verwoord dat de gemeente voert om invulling te geven aan genoemde taken.

Het WRP richt zich op een brede doelgroep: bestuurders, beleidsmakers, vakmensen en geïnteresseerde burgers. De kerninformatie is beknopt geformuleerd, met verdiepende lagen voor wie meer details zoekt.

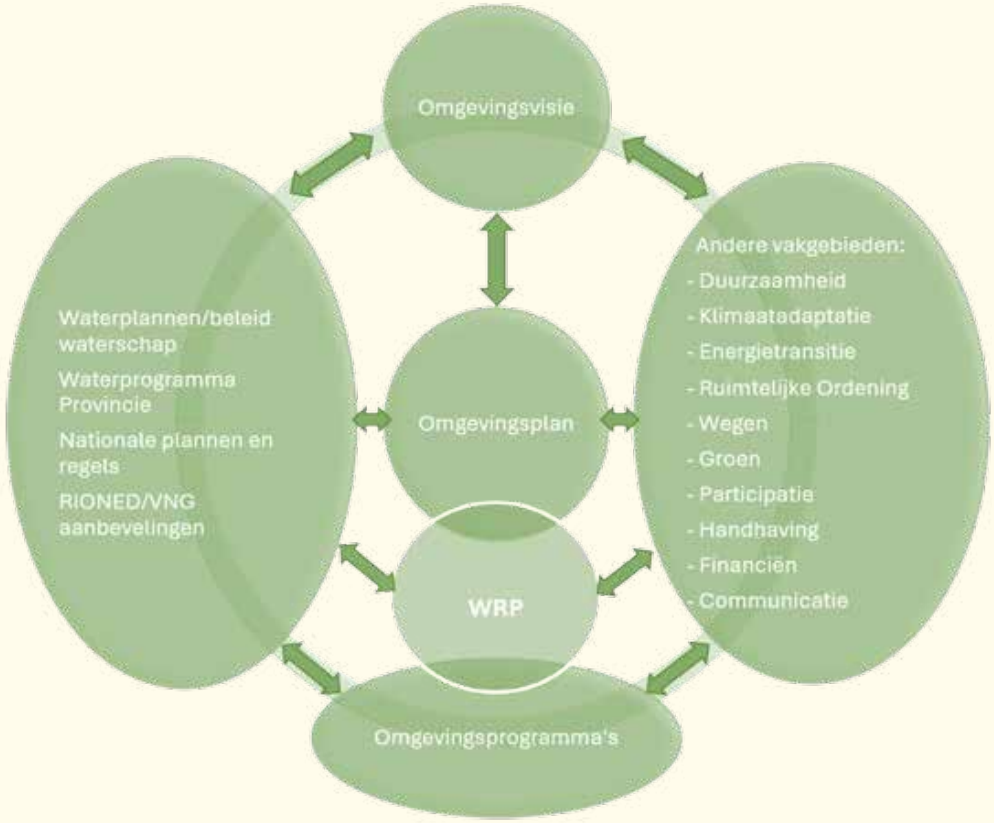
Het WRP heeft de volgende doelstellingen:

- Het beleid formuleren voor de wettelijke gemeentelijke watertaken op het gebied van afvalwater, hemelwater en grondwater.
- De samenhang tonen met andere beleidsterreinen. Daarbij wordt ook ingegaan op de verhouding met de Omgevingsvisie en het Omgevingsplan.
- De samenhang tonen met taken van het waterschap.
- Verantwoording afleggen over het gevoerde beheer van het systeem.
- Laten zien welke programmering wordt aangehouden in de planperiode.
- Inzichtelijk maken welke kosten worden toegerekend aan de rioolheffing.
- Aangeven hoe schommelingen in de rioolheffing worden geëgaliseerd.
- Berekenen welke hoogte van de rioolheffing nodig is in de planperiode, inclusief een doorkijk naar een periode van 20 jaar.

1.2 Positie van het WRP

Bijgaande figuur 1.1 toont de positie van het WRP te midden van andere documenten:

- Bovenaan staat de Gemeentelijke Omgevingsvisie. Onder de Omgevingswet is dit één van de belangrijkste documenten voor elke gemeente. De ambitie is een leefbare openbare ruimte en een gezonde en veilig leefomgeving. Het laat zien wat voor gemeente je bent en welke kant de gemeente op wil in de toekomst.
- Aan de linkerkant staan diverse “waterplannen”. Zowel Europa, het Rijk, de provincie en het waterschap maken beleidsplannen op het gebied van water. Van deze plannen zijn de Watervisie 2050 en het waterbeheerprogramma 2022-2027 van waterschap Noorderzijlvest het meest relevant voor het WRP.
- Aan de rechterkant staan de vele onderwerpen binnen de gemeentelijke organisatie die raakvlak hebben met het vakgebied riolering en stedelijk waterbeheer. Van deze onderwerpen is klimaatadaptatie momenteel erg actueel en sterk van invloed op het hemelwaterbeleid.
- Onder de visie staat het gemeentelijke Omgevingsplan. In het omgevingsplan is te zien hoe het beleid voor riolering en water uit het WRP doorwerkt op perceelniveau. In het WRP wordt het beleid geformuleerd en onderbouwd. Op onderdelen is in de planperiode nog een gebiedsgerichte uitwerking nodig, terwijl te zijner tijd in het omgevingsplan per perceel de juridische doorwerking van dit beleid in bindende regels is te vinden.
- Het WRP is een document van beperkte omvang en is een omgevingsprogramma, met deels inhoud dat in het Omgevingsplan moet landen. Er zijn diverse onderliggende documenten: het betreft tekeningen, databestanden, berekeningen, leidraden en geautomatiseerde beheer- en informatiesystemen voor de watergangen, vijvers, wadi’s, drainage, infiltratie- en bergingsvoorzieningen, het grondwater, de riolering en voor de rioolgemalen. Deze zijn op de vak-afdeling beschikbaar.

1.3 Evaluatie van het vorige plan

Voorafgaand aan dit WRP was er het WRP 2022-2026. In deze paragraaf wordt teruggekeken op de planperiode van dit WRP.

Wat ging goed

In de planperiode 2022-2026 heeft de gemeente Noordenveld haar wettelijke watertaken op het gebied van afvalwater, hemelwater en grondwater uitgevoerd. Het beheer en onderhoud van de riolering en bijbehorende voorzieningen is structureel uitgevoerd, waardoor de systemen betrouwbaar zijn blijven functioneren.

Daarnaast zijn stappen gezet in de verdere professionalisering van het beheer, de samenwerking binnen de regionale waterketen en de voorbereiding op nieuwe opgaven zoals klimaatadaptatie en de Omgevingswet. Een aantal uitgevoerde projecten zijn Norg West, Brink Peize, Ir. Mentropweg Veenhuizen.

Wat kon beter

Niet alle geplande projecten zijn binnen de planperiode uitgevoerd. De belangrijkste oorzaken hiervan zijn de toenemende complexiteit van de waterproblematiek, vertraging door bouwprotocol, participatie en een beperkte personele capaciteit. Daarnaast waren veel projecten afhankelijk van werkzaamheden van andere disciplines, zoals wegen, groen, woningbouw en nutsvoorzieningen, waardoor vertraging ontstond.

Ook blijkt dat de voorbereiding en uitvoering van projecten tijd vraagt door de toenemende complexiteit van klimaatadaptatie en integrale gebiedsontwikkelingen.

Conclusie

De gemeente heeft haar wettelijke taken goed uitgevoerd en stappen gezet richting een toekomstbestendig water- en rioleringssysteem. Tegelijkertijd is een deel van de geplande projecten doorgeschoven naar de volgende planperiode. Voor de komende jaren wordt daarom uitgegaan van een realistische programmering die aansluit bij de beschikbare capaciteit en de integrale samenwerking binnen de openbare ruimte.

Ontwikkeling rioolheffing

De gemiddelde rioolheffing is gedurende de planperiode gestegen van € 256 in 2022 naar € 348 in 2026. Deze stijging is het gevolg van hogere beheer- en onderhoudskosten, inflatie en de toenemende investeringsopgave voor vervanging en klimaatadaptatie.

Ook in de komende planperiode wordt rekening gehouden met verdere kostenstijgingen om het water- en rioleringssysteem duurzaam en toekomstbestendig in stand te houden.

1.4 Besluitvormingstraject van het WRP

Onder de Omgevingswet is het opstellen van een programma een autonome gemeentelijke bevoegdheid. Het nieuwe WRP past binnen de kaders van de Omgevingswet.

Het waterschap Noorderzijlvest is betrokken geweest bij het opstellen van het WRP, in de rol als beheerder van een zuiveringtechnisch werk en in de rol als beheerder van een deel van het oppervlaktewater.

Data voor vaststelling:

- 1 september vaststelling in B&W;
- September en oktober ter inzage;
- Vaststelling op 18 november door gemeenteraad.

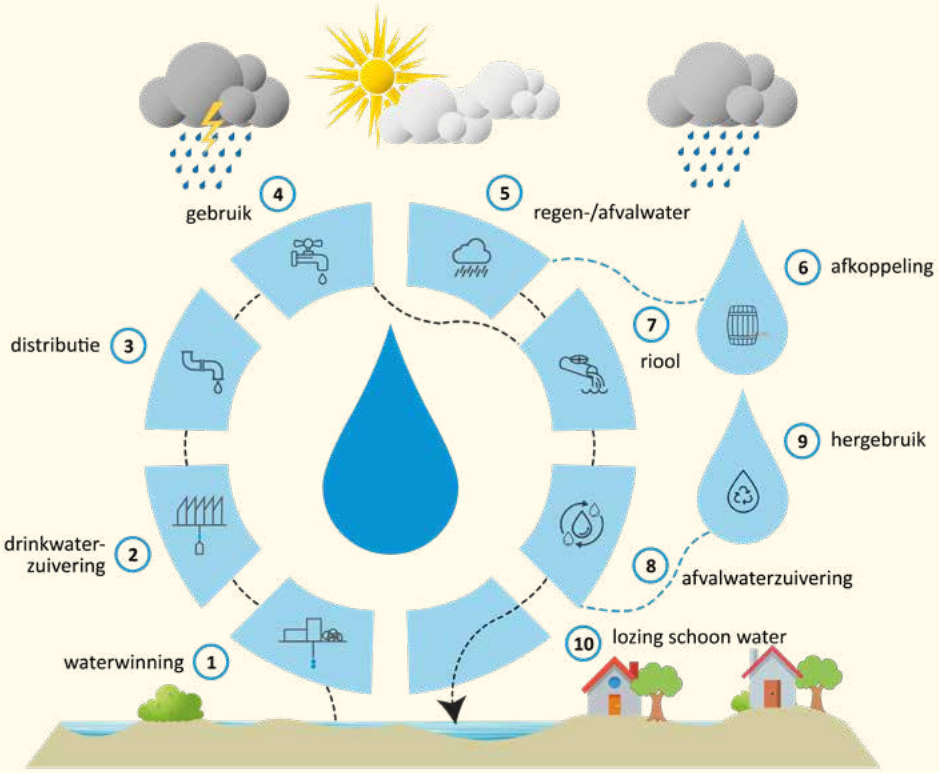
Na vaststelling van het WRP wordt een exemplaar toegezonden aan de provincie Drenthe en aan de waterschappen Noorderzijlvest en Drents Overijsselse Delta.

Beleid gemeentelijke watertaken

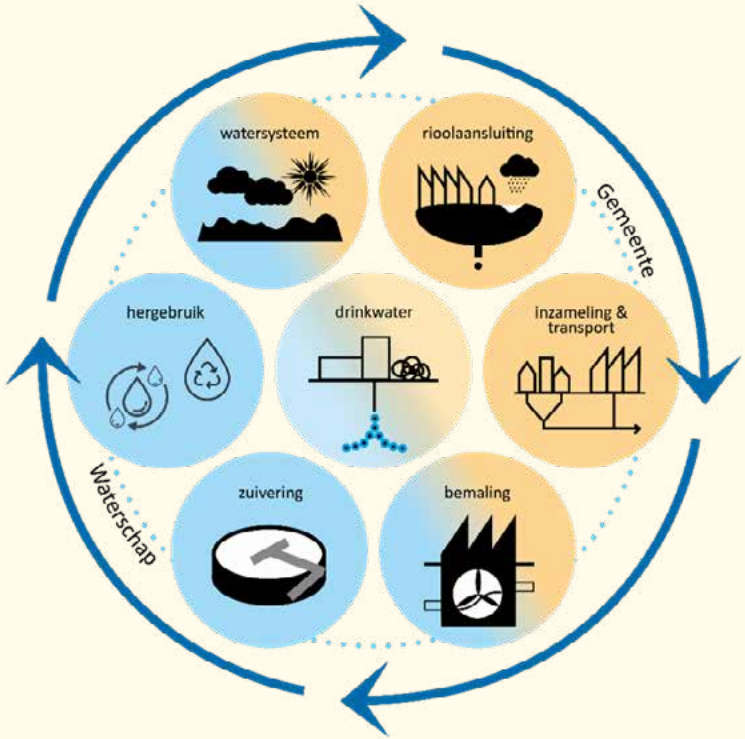
02

Dit hoofdstuk beschrijft het beleid voor de gemeentelijke watertaken, eerder bekend als de zorgtaken riolering. Het betreft afval-, hemel- en grondwaterbeheer, gebaseerd op wettelijke kaders. De wetsteksten vormen de basis voor concreet beleid, met een integrale benadering van het watersysteem. Doel is efficiënte samenwerking met het waterschap om de laagste maatschappelijke kosten te realiseren, optimale dienstverlening aan burgers en bedrijven te bieden en ook rekening te houden met klimaat, energie en biodiversiteit.

In onderstaande afbeelding 1.2 is het watersysteem weergegeven.

De watertaken zijn verdeeld onder verschillende partijen. Een overzicht van de taken en verantwoordelijkheden tussen gemeente en waterschap is weergegeven in onderstaande afbeelding 1.3.

2.1 Beleid afvalwater

De zorgtaken voor afvalwater, hemelwater en grondwater, die voorheen waren vastgelegd in de Wet milieubeheer en de Waterwet, zijn met de inwerkingtreding van de Omgevingswet per 1 januari 2024 geïntegreerd in deze nieuwe wet. Specifiek zijn de verantwoordelijkheden van gemeenten vastgelegd in artikel 2.16 van de Omgevingswet. Dit artikel bepaalt dat gemeenten zorgdragen voor:

1. Bij het gemeentebestuur berusten, naast de elders in deze wet en op grond van andere wetten aan dat bestuur toegedeelde taken voor de fysieke leefomgeving, de volgende taken:
   a. op het gebied van het beheer van watersystemen en waterketenbeheer:
      Lid 1.a.3 - de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater.

2. Op grond van het eerste lid, onder a, onder 3°, wordt stedelijk afvalwater ingezameld en getransporteerd naar een zuiveringtechnisch werk (rioolwaterzuivering) als dat vrijkomt:
   a. op de percelen, gelegen binnen een bebouwde kom van waaruit stedelijk afvalwater met een vervuilingswaarde van ten minste tweeduizend inwonerequivalenten als bedoeld in de richtlijn stedelijk afvalwater wordt geloosd, door middel van een openbaar vuilwaterriool,
   b. op andere percelen, voor zover dit doelmatig kan worden uitgevoerd door middel van een openbaar vuilwaterriool.

3. In plaats van een openbaar vuilwaterriool en een zuiveringtechnisch werk kunnen andere passende systemen in beheer bij een gemeente, een waterschap of een rechtspersoon die door een gemeente of waterschap met het beheer is belast, worden toegepast, als daarmee hetzelfde niveau van het beschermen van het milieu wordt bereikt.

Deze taken zijn erop gericht om de leefomgeving veilig, gezond en duurzaam te houden.

Kernformulering van het afvalwaterbeleid

Gemeente Noordenveld voert als beleid om het huishoudelijk afvalwater en het bedrijfsafvalwater grotendeels in te zamelen met riolering. Het belangrijkste motief hiervoor is het beschermen van de volksgezondheid, door afvalwater te verwijderen uit de directe leefomgeving. Daarnaast gaat het om leefbaarheid (voorkomen stankoverlast), bescherming van de waterkwaliteit en milieubescherming. Het stedelijk afvalwater (dat is de mix van afvalwater met hemelwater) wordt getransporteerd naar een overnamepunt en daar overgedragen aan het waterschap, die zorg draagt voor het verdere transport naar en de zuivering op de Rioolwaterzuiveringsinstallatie (RWZI). Het is voor eigenaren van gebouwen waar afvalwater vrijkomt vrijwel altijd verplicht om een aansluiting te hebben op de riolering of het afvalwater te zuiveren op eigen terrein.

Uitwerking van het afvalwaterbeleid

Hierna volgen enkele gebiedsgerichte en thematische uitwerkingen van het afvalwaterbeleid. Per onderwerp wordt de essentie kort vermeld. Gedetailleerde informatie is verkrijgbaar door te klikken op de link.

5 1 2 3 4

- Afvalwaterbeleid voor woningen binnen de bebouwde kom.
  - Gemeenten hebben de plicht om afvalwater in te zamelen in de bebouwde kom. Voor lozers geldt een vrijwel volledig lozingsverbod richting bodem en oppervlaktewater. Het is daarmee vrijwel 100% verplicht om woningen binnen de bebouwde kom aan te sluiten op de riolering. Dit beleid geldt vanwege de volksgezondheid, milieubescherming en vanwege de leefbaarheid in de zin van het voorkomen van stankoverlast. Zie bijgaand kader voor meer informatie.
- Afvalwaterbeleid voor niet-woningen binnen de bebouwde kom.
  - Voor niet-woningen geldt in principe hetzelfde beleid als voor woningen, namelijk aansluiten op de riolering vanwege de volksgezondheid. Het ligt alleen anders bij gebouwen waar geen afvalwater vrijkomt en bij bedrijven met bijzonder afvalwater of grote hoeveelheden afvalwater. Gemeente heeft geen zorgtaak voor bedrijfsmatige aansluitingen. Zie bijgaand kader voor meer informatie.
- Afvalwaterbeleid in het buitengebied.
  - In het buitengebied wordt in enkele deelgebieden (druk) riolering aangeboden. In die gebieden geldt door de aanwezigheid van riolering een lozingsverbod richting bodem en oppervlaktewater. In de gebieden zonder (druk)riolering is een individuele zuiveringsvoorziening verplicht, die gezuiverd water loost in de bodem of op het oppervlaktewater. Zie bijgaand kader voor meer informatie. Het is de vraag welke veranderingen komende jaren optreden in het buitengebied en hoe de voorzieningen voor afvalwater eventueel worden aangepast. Denk aan ontwikkelingen op en rond het boerenerf zoals nieuwe verdienmodellen, zoals overstappen naar andere gewassen of andere bestemmingen. Denk ook aan de veroudering van bestaande systemen met de vraag of bij vernieuwing wordt gekozen voor bestaande of nieuwe oplossingen. Dit vergt gebiedsgerichte uitwerking in de planperiode in samenwerking tussen gemeente en waterschap.

- Beleid voor nieuwe aansluitingen of grotere lozingen op bestaande riolering.
  - De riolering heeft een bepaalde capaciteit. Dat geldt voor het inzamelstelsel, voor het transportsysteem van gemalen en persleidingen en voor de RWZI. Nieuwe aansluitingen zijn niet zomaar mogelijk en bestaande lozingen mogen niet zomaar worden vergroot. Eerst moet de gemeente controleren wat de mogelijkheden zijn. Bij grote lozingen moet ook het waterschap worden betrokken. Het gaat naast technisch inhoudelijke zaken ook over de kosten. Als een bestaande lozing aanmerkelijk wordt verzwaard, dan geldt dit als een nieuwe aansluiting. Aanvragen nemen toe, bijvoorbeeld recreatie in het buitengebied. Dit levert veelal veel discussie op over de aanpak, verantwoordelijkheden en de kostenverdeling. Het beleid van onze gemeente is dat de initiatiefnemer de kosten volledig betaalt en de uitvoering onder de regie van de gemeente plaatsvindt (op openbaar terrein). Zie bijgaand kader voor meer informatie.
- Afvalwaterbeleid voor nieuwe aanleg in uitbreidingswijken.
  - In nieuwe gebieden is aanleg van nieuwe riolering vereist. Dit gaat in nauw overleg tussen gemeente en waterschap. Zie bijgaand kader voor meer informatie. Het gaat in dit kader alleen om riolering voor de inzameling van afvalwater. Voor hemelwater, grondwater en oppervlaktewater bestaat apart beleid, dat verder in dit WRP is beschreven.
- Beleid voor lozingen op de riolering.
  - Riolering is bedoeld voor huishoudelijk afvalwater en bedrijfsafvalwater dat daarop lijkt. Andere lozingen zijn niet zomaar toegestaan omdat het schade kan berokkenen aan de riolering en/of aan de zuivering en/of aan het milieu. Het gaat om de algemene zorgtaak om de goede werking van riolering en zuivering niet te verstoren. Specifiek gelden eisen voor olie- en vetafscheiders. Zie bijgaand kader voor meer informatie.
- Beleid om foutaansluitingen tegen te gaan.
  - Foutieve aansluitingen zijn aansluitingen op het riool die daar niet op horen (zoals bijvoorbeeld regenwater op drukriolering, vuilwater op regenwater of andersom) en kunnen problemen veroorzaken. Ze zijn verboden en dienen te worden verholpen. In de praktijk wordt gekeken naar de omvang van de problemen. Bij grote problemen wordt ingegrepen. Het loopt vanaf het constateren van een knelpunt, via onderzoek en communicatie tot aan een eventuele juridische aanpak. Zie bijgaand kader voor meer informatie.

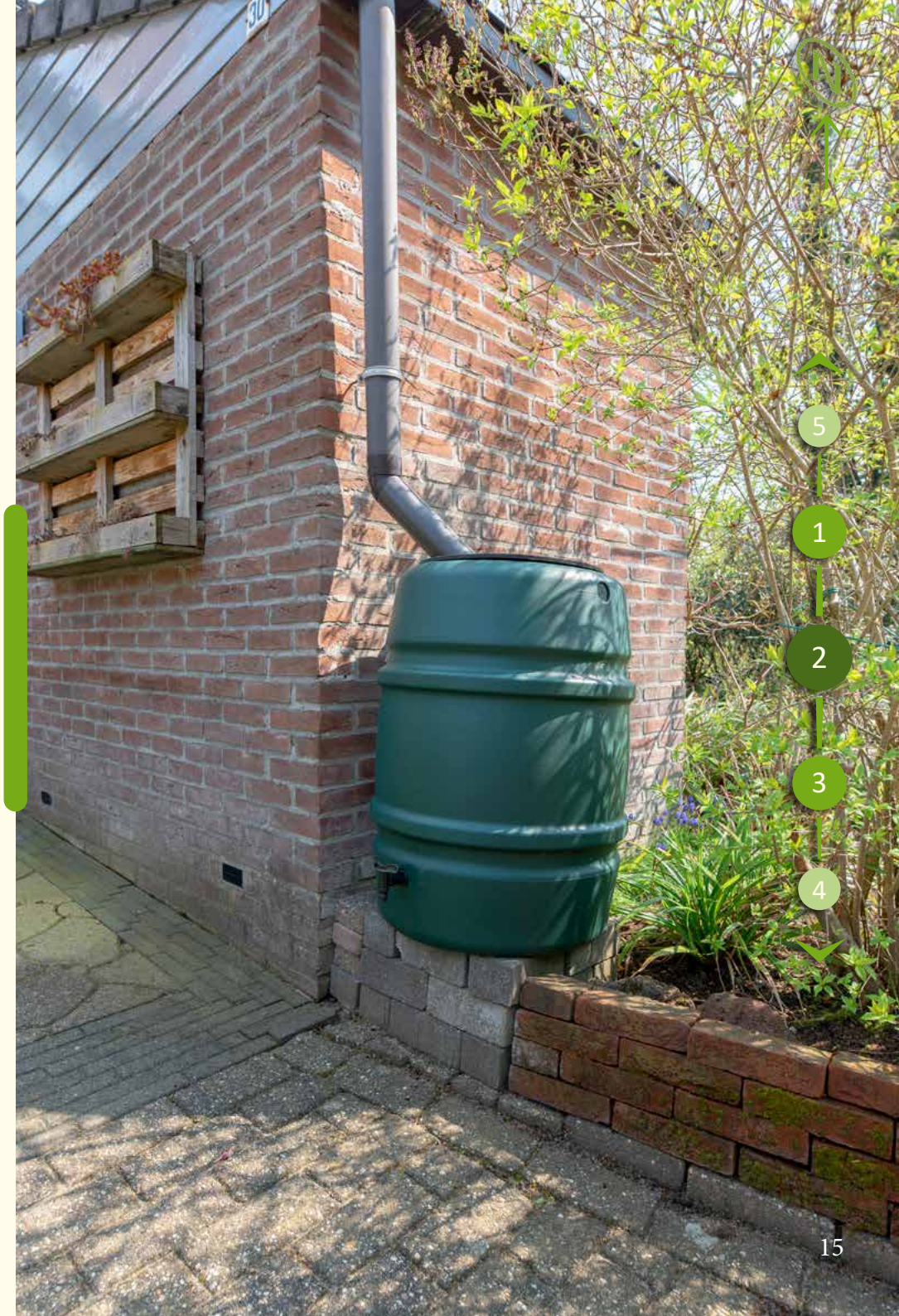
2.2 Beleid hemelwater

Het gemeentelijke beleid voor hemelwater is in deze paragraaf beschreven.
De basis voor dit beleid staat in de Omgevingswet artikel 2.16. De wetgever heeft gezocht naar balans tussen de eigen verantwoordelijkheid van de particulier/bedrijven en de collectieve verantwoordelijkheid van de gemeente. Het is aan de gemeente om hierin lokale afwegingen te maken.

Kernformulering van het hemelwaterbeleid
Volgens de hemelwaterzorgtaak moet de gemeente zorg dragen voor een doelmatige inzameling van hemelwater voor zover redelijkerwijs van een particulier niet kan worden gevraagd om dit water in de bodem of naar het oppervlaktewater te brengen. Primair is de particulier wel zelf verantwoordelijk voor het bergen, infiltreren (indien mogelijk) en afvoeren van hemelwater. Met een verordening afvoer hemelwater en grondwater bestaat de mogelijkheid om het lozen van hemelwater op een gemengd of vuilwaterriool te beëindigen.

De klimaatverandering zet ons aan tot klimaatadaptatie, zoals infiltratie en buffering van hemelwater. De al ingeslagen weg wordt voortgezet om bij alle werkzaamheden in de openbare ruimte deze zodanig in te richten door overlast bij extreme buien te beperken. Hiervoor is het van belang dat groene gebieden in bestaande woonwijken beschikbaar komen voor hemelwateropvang. Bewoners en bedrijven worden gevraagd om maatregelen te treffen op eigen terrein, hiervoor is een subsidie beschikbaar bij de gemeente.

Bij nieuwe ontwikkelingen wordt het principe van water en bodem sturend zo veel mogelijk toegepast. Op locaties met risico op wateroverlast wordt in afstemming met het waterschap gekeken of- en zo ja welke- aanvullende eisen volgen uit de hemel- en grondwaterzorgtaak. Het waterschap hanteert hierbij het principe dat de toename van de afvoer door verharding niet afgewenteld mag worden op het watersysteem en daarmee op benedenstroomse gebieden.

Uitwerking van het hemelwaterbeleid

Hierna volgen enkele specifieke uitwerkingen van het hemelwaterbeleid. Per onderwerp wordt de essentie kort vermeld. Gedetailleerde informatie is verkrijgbaar door te klikken op de link.

- Principes voor het hemelwaterbeleid.
  - Bij de opvang en verwerking van hemelwater zijn diverse keuzes te maken en er zijn uiteenlopende combinaties van keuzen mogelijk. Het hangt af van de lokale omstandigheden welke combinatie van keuzen de voorkeur verdient. Daarbij is het volgen van enkele principes behulpzaam. Het gaat om de principes schoonhouden, benutten, bergen, vertragen, infiltreren, direct lozen en inzamelen. Zie bijgaand kader voor meer informatie over de thematische uitwerking met principes voor het hemelwaterbeleid.
- Concrete uitwerking hemelwaterbeleid.
  - Zie bijgaand kader met hemelwaterbeleid voor nieuwbouw en renovatie concreet uitgewerkt. Dit beleid geldt voor elke nieuwbouw en renovatie in de gehele gemeente Noordenveld. In een later stadium wordt het gebiedsgericht uitgewerkt.
- Gebiedsgerichte nadere uitwerking van het hemelwaterbeleid.
  - Per buurt of wijk zijn er uiteenlopende omstandigheden die maken dat je tot andere keuzes komt voor de omgang met hemelwater. Op een hoge zandgrond wil je het hemelwater bij voorkeur infiltreren op de plek waar het valt. Maar op een lage plek met kwel en/of kleigrond is een traditioneel gescheiden rioolstelsel soms de beste keuze. Een volgend punt is dat je in een nieuwe wijk meer mogelijkheden hebt om duurzaam hemelwaterbeleid te voeren dan in bestaande situaties. Bijgaand kader benoemt de omstandigheden die bepalend zijn voor de uitwerking van het hemelwaterbeleid op buurtniveau.
  - Het beleid per buurt tot perceelniveau wordt verder uitgewerkt in het Omgevingsplan. Bij een perceel staat dan aangegeven welk beleid er geldt en welke voorzieningen worden aangeboden. Op dat moment wordt het beleid voor afvalwater, hemelwater en grondwater concreet toegespitst op de betreffende omstandigheden. Bijgaand kader toont een voorbeeld van uitgewerkt beleid voor een perceel in het Omgevingsplan.
- In gemeente Noordenveld zijn nu nog de meeste rioolstelsels van het gemengde type. Hierin wordt hemelwater in dezelfde buis afgevoerd als afvalwater. Gemengde stelsels hebben overstorten. In enkele kaders wordt nader ingegaan op deze overstorten:
  - Kader met uitleg over de functie en problematiek van overstorten.
  - Kader over de basisinspanning bij overstorten.
  - Kader met het overzicht van de overstorten in gemeente Noordenveld.
- Hemelwaterbeleid kan worden ondersteund door particulier initiatief, vooral bij de gemengde rioolstelsels. Dit geeft kleine voordeeltjes per keer, maar vormt op termijn een krachtig middel om het bestaande gemengde rioolstelsel te ontlasten. Klik hier voor de voor- en nadelen van afkoppelen.
- Extreme buien geven steeds vaker problemen met wateroverlast. Het geeft een nieuwe opgave en is onderdeel van de klimaatadaptatie. Zie bijgaand kader met het beleid voor wateroverlast bij extreme buien. Hierin staat wateroverlast gedefinieerd.
- De gemeente heeft een wettelijke zorgtaak voor hemelwater, het waterschap voor beheer van het watersysteem, zowel kwantitatief als kwalitatief. Tussen deze taken bestaat een overgangsgebied, waarin lokale keuzes moeten worden gemaakt. Tussen gemeente en waterschap zijn afspraken gemaakt over wie waar het beheer voert van het stedelijk watersysteem. Zie bijgaand kader met de taken in het oppervlaktewater vanuit de hemelwatertaak.
- De verordening afvoer hemelwater en grondwater is overgegaan naar het omgevingsplan en geeft de mogelijkheid om hemelwater verplicht af te koppelen, ook van drukriolering.

2.3 Beleid grondwater

In deze paragraaf staat het gemeentelijke beleid voor grondwater.
De basis voor dit beleid staat in de Omgevingswet artikel 2.16. De gemeentelijke grondwatertaak is beperkt van omvang en staat in relatie tot de verantwoordelijkheid van de perceeleigenaar en in relatie tot de taken van waterschap, provincie en Rijk. Het komt er op neer dat de gemeente een taak heeft voor het beïnvloeden van de grondwaterstand in openbaar gebied en voor het aanbieden van een afvoerroute voor grondwater vanaf aanliggende percelen, voor zover doelmatig. Het is aan de gemeente om hierin lokale afwegingen te maken.

De verantwoordelijkheid voor grondwater is verdeeld over meerdere partijen. De gemeente heeft een zorgplicht voor het treffen van doelmatige maatregelen tegen structurele grondwateroverlast of -onderlast in openbaar gemeentelijk gebied, voor zover dit binnen haar mogelijkheden ligt en niet onder de verantwoordelijkheid van andere partijen valt. Perceel- en gebouweigenaren zijn zelf verantwoordelijk voor maatregelen op eigen terrein en aan het eigen gebouw. Het waterschap beheert het regionale watersysteem, waaronder peilbeheer en watergangen. De provincie is verantwoordelijk voor het strategisch grondwaterbeleid, grondwaterbescherming en specifieke grondwateronttrekkingen. Het Rijk is verantwoordelijk voor grondwateraspecten die samenhangen met rijkswateren.

Kernformulering van het grondwaterbeleid
De rol van de gemeente bij grondwaterproblemen bestaat uit:

- het fungeren als aanspreekpunt voor inwoners bij grondwateroverlast;
- het registreren en analyseren van meldingen van grondwaterproblemen;
- het monitoren van grondwaterstanden via het gemeentelijke meetnet;
- het uitvoeren van onderzoek naar mogelijke oorzaken van structurele overlast;
- het treffen van maatregelen in het openbaar gebied wanneer dit doelmatig en effectief is.

Maatregelen die de gemeente kan treffen zijn bijvoorbeeld het verbeteren van de ontwatering van de openbare ruimte, het aanpassen van drainagevoorzieningen of het verbeteren van de afvoer van water via het oppervlaktewatersysteem.

Monitoring en analyse
Om inzicht te houden in de ontwikkeling van grondwaterstanden beschikt de gemeente over een grondwatermeetnet met peilbuizen. Met behulp van deze metingen kan de gemeente trends in grondwaterstanden volgen en beter beoordelen of sprake is van structurele grondwateroverlast.
Bij meldingen van grondwaterproblemen wordt onderzocht:

- of er sprake is van een structurele situatie;
- wat de mogelijke oorzaken zijn;
- welke maatregelen doelmatig en haalbaar zijn.

Indien nodig wordt aanvullend onderzoek uitgevoerd, bijvoorbeeld naar grondwaterstromen, bodemopbouw of de relatie met het oppervlaktewatersysteem.

Grondwaterproblemen in de gemeente
In delen van de gemeente komen situaties voor waarbij hoge grondwaterstanden leiden tot overlast of schade, bijvoorbeeld aan kruipruimtes, kelders of funderingen. Dit kan samenhangen met de bodemopbouw, de ligging van bebouwing in lager gelegen gebieden of veranderingen in neerslagpatronen door klimaatverandering.
De gemeente volgt deze ontwikkelingen actief en onderzoekt waar maatregelen mogelijk zijn om structurele overlast te beperken. Daarbij wordt steeds gekeken naar een doelmatige en duurzame aanpak, waarbij zowel maatregelen in het openbaar gebied als oplossingen op particulier terrein een rol kunnen spelen.

Samenwerking en toekomst
Grondwaterbeheer is een gezamenlijke opgave van meerdere partijen. De gemeente werkt daarom samen met het waterschap, de provincie en andere betrokken organisaties om grondwaterproblemen beter te begrijpen en waar mogelijk te beperken.

Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen wordt nadrukkelijk aandacht besteed aan een goede ontwatering en een klimaatbestendige inrichting van de openbare ruimte, zodat toekomstige grondwaterproblemen zoveel mogelijk worden voorkomen.

Uitwerking van het grondwaterbeleid
Hierna volgen enkele specifieke uitwerkingen van het grondwaterbeleid. Per onderwerp wordt de essentie kort vermeld. Gedetailleerde informatie is verkrijgbaar door te klikken op de link.

- Meldingen over vocht of grondwater.
  - Meldingen van burgers of bedrijven die overlast ervaren van vocht of grondwater worden zorgvuldig getoetst. Bouwkundige gebreken vormen vrijwel nooit een legitieme reden voor de gemeente om maatregelen te treffen maar zijn vrijwel altijd de verantwoordelijkheid van de eigenaar. Naast de verantwoordelijkheid voor de eigenaar is er een verantwoordelijkheid voor de bewoner, met name ventilatie. Zie bijgaand kader met uitgewerkt beleid bij meldingen over vocht of grondwater.
- Het veranderende klimaat kan leiden tot langere droge perioden in het zomerhalfjaar. De zomers van 2018, 2019, 2020 en 2022 illustreerden dit. Het leidt onder meer tot verdord gras, een droogvallend watersysteem, vissterfte, lage grondwaterstanden, boomsterfte, verminderde opbrengsten in de landbouw en kans op bodemdaling en als gevolg daarvan funderingsschade. Ook de drinkwaterwinning staat onder druk. Provincies, waterschappen en de landbouwsector hebben in Nederland de knoppen in handen om te acteren tegen de gevolgen van langdurige droogte. Gemeenten hebben nauwelijks invloed tegen de gevolgen van droogte. Zie bijgaand kader met meer informatie over droogte. Gemeenten kunnen beleid tegen droogte steunen met communicatie en door het stimuleren van infiltratie van hemelwater in bebouwd gebied. Waterschap heeft het integraal beleidskader grondwater vastgesteld.

Drinkwaterwinningen en grondwaterbeschermingsgebieden
Binnen de gemeente Noordenveld bevindt zich een waterwingebied nabij Nietap. Vanuit deze winning wordt grondwater onttrokken ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening. Rond deze winning gelden beschermingszones om de kwaliteit van het grondwater te beschermen.

De bescherming van drinkwaterbronnen is primair een verantwoordelijkheid van de provincie en het drinkwaterbedrijf. Voor de gemeente betekent dit dat bij ruimtelijke ontwikkelingen rekening moet worden gehouden met de regels die gelden in waterwingebieden en grondwaterbeschermingsgebieden.

Voor zover momenteel bekend zijn er geen concrete plannen voor nieuwe drinkwaterwinningen binnen de gemeente Noordenveld. Wel werken provincie en drinkwaterbedrijven aan een regionale strategie om ook in de toekomst voldoende drinkwater beschikbaar te houden.

Beheer

03

Dit hoofdstuk gaat in op het beheer van de riolering en van de voorzieningen die hier aan gerelateerd zijn. Het gaat daarbij niet alleen om de afzonderlijke objecten maar om het functioneren van het hele systeem en van de organisatie die met het beheer is belast. Eerst wordt het beheerde areaal vermeld, daarna wordt ingegaan op het contact met de gebruikers van de riolering. Vervolgens wordt stilgestaan bij het systeembeheer, inclusief besluitvorming bij rioolvervanging en omgang met calamiteiten. Daarna wordt ingegaan op het samenwerken met andere disciplines binnen de eigen organisatie en met het waterschap. Tot slot wordt de omvang van de formatie belicht.

3.1 Watersysteem

De gemeente Noordenveld ligt in het noordelijk deel van de provincie Drenthe en wordt gekenmerkt door een afwisselend landschap van hogere zandgronden, beekdalen en laaggelegen veengebieden. Deze landschappelijke verschillen zijn bepalend voor de manier waarop water zich door het gebied verplaatst en hoe het stedelijk waterbeheer is ingericht.

Een groot deel van het grondgebied bestaat uit zandgronden. Op deze gronden kan regenwater relatief goed infiltreren in de bodem. Dit biedt kansen voor infiltratievoorzieningen zoals wadi's en andere vormen van lokale waterberging. Tegelijkertijd komen in delen van de gemeente ook lager gelegen gebieden en beekdalen voor, waar grondwaterstanden hoger kunnen zijn en waar water langer blijft staan.

Binnen de gemeente stromen verschillende watergangen en beken die onderdeel zijn van het regionale watersysteem van het waterschap Noorderzijlvest. Deze watergangen spelen een belangrijke rol bij de afvoer en berging van water uit stedelijke gebieden en landbouwgebieden. In natte perioden voeren zij overtollig water af, terwijl zij in droge perioden bijdragen aan het vasthouden van water in het landschap.

Door klimaatverandering neemt de variatie in neerslag toe. Hevige buien komen vaker voor, terwijl ook langere droge perioden optreden. Dit vraagt om een robuust watersysteem waarin ruimte is voor waterberging, infiltratie en vertraagde afvoer. Bij de inrichting van de openbare ruimte wordt daarom steeds meer rekening gehouden met klimaatadaptatie, bijvoorbeeld door het realiseren van wadi's, waterbergingsgebieden en vergroening van de openbare ruimte.

De gemeente werkt hierbij samen met de waterschappen om het stedelijk watersysteem en het regionale watersysteem goed op elkaar te laten aansluiten.

3.2 Areaal

Goed beheer begint inzicht in het huidige water- en rioolsysteem. In bijgaand kader een overzicht van de voorzieningen die de gemeente in eigendom en beheer heeft om invulling te geven aan de gemeentelijke watertaken. Het gaat om een beschrijving van het areaal op hoofdlijnen. Gedetailleerde informatie is via de gemeente te vinden in de beheersystemen.

Riolering gemeente Noordenveld		
Lengte vrijverval riolering		
- GEM	km	329
- DWA	km	179
- RWA	km	83
Hoofdgemalen	st	61
Mechanische riolering	km	155
Minigemalen	st	536
Overstorten (gemengd)	st	16
Randvoorzieningen	st	16
IBA's	st	68
Kolken	st	16928
Lijn afwatering	meter	2300
Berm- en schouwsloten	km	190
Vijvers	m²	145.000

Ter informatie wordt een korte toelichting gegeven op essentiële onderdelen van de riolering. Riolering bestaat uit diverse objecten, zoals:

- Huis- en bedrijfsaansluitingen;
- Kolken en lijngoten;
- Vrij-verval riolen;
- Gemalen en persleidingen;
- Buitengebied met pompunits en drukriool;
- Drainage;
- Wadi;
- IBA.

Klik op genoemde objecten voor een toelichting.

3.3 Contact met de gebruikers van de riolering

Samenwerking is essentieel voor het behalen van onze doelen, zowel intern als extern. Goede communicatie en participatie zijn cruciaal. Inwoners verwachten transparantie en betrokkenheid bij projecten en actuele situaties. Communicatie is daarom maatwerk.

Meldingen van burgers en bedrijven

Meldingen vormen een waardevolle informatiebron en leiden vaak tot actie, zoals bij een verstopte kolk. Klachten over wateroverlast bij zware buien zijn complexer, maar nuttig voor het verbeteren van hydraulische berekeningen en oplossingen. Zorgvuldige registratie helpt trends te herkennen en inzicht te krijgen in het functioneren van de riolering.

Uit de analyse van de meldingenregistratie blijkt dat gemeente Noordenveld in de volledige jaren 2022 tot en met 2025 gemiddeld circa 209 riool- en watergerelateerde zaken per jaar heeft behandeld. Omgerekend naar het aantal inwoners ligt dit ongeveer op het landelijke gemiddelde voor meldingen en klachten over riolering en water. Afgezet tegen de lengte van het gemeentelijke rioolstelsel ligt het aantal zaken juist wat lager dan gemiddeld, wat past bij het relatief uitgestrekte en landelijke karakter van de gemeente.

Wel is zichtbaar dat het aantal meldingen per jaar sterk kan fluctueren. Vooral 2024 springt er met ruim 300 meldingen uit met een duidelijk hoger aantal zaken, waarschijnlijk mede door natte perioden en piekbuien. De analyse laat daarmee zien dat de meldingenlast in normale jaren beheersbaar is, maar dat extreme weersomstandigheden of incidenten snel kunnen leiden tot een hogere belasting van de organisatie.

Regels bij verstoppingen
Aansluitleidingen kunnen verstopt raken, wat veelal contact met onze gemeente oplevert. Duidelijkheid is dan essentieel. Bij de erfgrens bevindt zich vaak een ontstoppingsstuk. De lozer moet door opgraving aantonen waar de verstopping zit en draagt deze kosten, tenzij de gemeente verwijtbaar handelt. De regels staan op de gemeentelijke website.

Communicatie en bewustwording
Veel inwoners zijn zich beperkt bewust van het belang van riolering voor volksgezondheid en leefbaarheid. Bewustwording vergroot draagvlak voor de gemeentelijke projecten, stimuleert eigen initiatief en voorkomt ongewenst lozingsgedrag. Dit sluit aan bij bredere educatieprogramma's over duurzaamheid, circulariteit en biodiversiteit.

Landelijk is afgesproken het drinkwatergebruik terug te brengen van gemiddeld 120 naar 100 liter per persoon per dag in 2035. De gemeente ondersteunt deze ambitie door waterbesparende maatregelen en bewustwording bij inwoners te stimuleren, bijvoorbeeld met onze subsidieregeling.

Communicatie bij projecten
Bij rioolprojecten betrekken we bewoners actief via voorlichtingsavonden en nieuwsbrieven. Elk project krijgt een op maat gemaakt communicatieprogramma. Deze aanpak blijft onderdeel van dit Waterbeheer- en Rioleringsplan (WRP).

We nemen deel aan regionale en landelijke initiatieven en jaarlijkse publiekscampagnes, als daar capaciteit voor is. Binnen deze planperiode ontwikkelen we een apart communicatieprogramma, inclusief veelgestelde vragen-flyers en campagnes van Stichting Rioned. Thema's als klimaatadaptatie, hemelwaterafkoppeling en minder verharding krijgen extra aandacht.

Subsidieregeling voor klimaatadapatieve maatregelen
We hebben voor onze inwoners een subsidieregeling voor klimaatadaptieve maatregelen. Deze is in samenwerking met zeven gemeenten uit onze werkregio opgesteld. Het betreft subsidie voor:

- het plaatsen van een regenton, -zuil en/of -schutting;
- het planten van bomen;
- ontstenen en vergroenen;
- het afkoppelen van verhard oppervlak, eventueel in combinatie met infiltratievoorzieningen;
- het aanleggen van een groendak en/of groengevel;
- het realiseren van een voorziening voor nuttig gebruik hemelwater.

De regeling en voorwaarden staan op onze website.

3.4 Gegevensbeheer, berekeningen en monitoring

In deze paragraaf draait het om het water- en rioolsysteem als geheel, dus niet om losse objecten. Inzicht in het functioneren van het systeem in z'n geheel, is essentieel om te weten wanneer onderhoud, reparatie, vervanging, verbetering of andere maatregelen noodzakelijk zijn. Het gaat onder meer om de volgende zaken:

- De basis is het gegevensbeheer, weten wat je hebt. De uitdaging is om te werken volgens standaarden zoals Gegevenswoordenboek Stedelijk Water (GWSW) en uitwisseling van gegevens met derden mogelijk te maken.
- Hydraulische berekeningen helpen om het systeem-functioneren te begrijpen en te toetsen. Een Systeemoverzicht Stedelijk Water (SSW, voorheen Basisrioleringsplan: BRP) kijkt naar het systeem als geheel en past daarmee bij het samenwerken tussen gemeente en waterschap.
- Monitoring is gericht op de vraag hoe het systeem in de praktijk functioneert. Hier liggen kansen voor verbetering door de monitoring op te pakken in samenwerking tussen gemeenten en waterschap in de regio.
- Kwaliteit gestuurde vervanging wordt gehanteerd als basis voor vervangingsprogramma. De kwaliteit is samen met functie en ligging van het riool bepalend voor ingrijpen.

In dit WRP worden deze berekeningen en beschouwingen slechts kort aangetipt. Elk onderwerp gaat gepaard met modellen, berekeningen en rapportages. Deze zijn aanwezig op de beherende afdeling.

3.5 Integrale besluitvorming

Het besluit om een rioolbuis te repareren, relinen of vervangen staat meestal niet op zichzelf. Gezien de consequenties van de rioolvervanging qua omvang van de werkzaamheden (straat open, brede sleuf en wegdek vervangen) hangt het besluit samen met andere aspecten die spelen in de openbare ruimte, zoals de kwaliteit en ouderdom van de weg, plannen om openbare ruimte anders in te richten, door nieuwe opgaven zoals klimaatadaptatie, ontwikkelingen van woningbouw of uitbreiding elektriciteitsnet. Het gaat bij de besluitvorming over rioolvervanging dus om meer dan alleen de riolering. Complexe factor bij een integrale aanpak is dat niet alle disciplines altijd de benodigde budgetten hebben. Dat kan leiden tot vertraging of tot een aangepaste uitvoering van een project.

In de praktijk is sprake van een besluit dat is gebaseerd op een meervoudige optimalisatie van aspecten die spelen in de openbare ruimte in een buurt of wijk. Vanuit het perspectief van de riolering is er dus sprake van optimalisaties op twee niveaus:

1. Niveau riolering: deze is gericht op de programmering van het in stand houden van de vrij verval riolering. Het optimum komt voort uit het rioolbeheer.
2. Niveau openbare ruimte: deze is gericht op een bredere programmering van opgaven. Het optimum komt voort uit de met elkaar samenhangende opgaven in een buurt of wijk.

Daarnaast zijn er ambities vanuit het waterbeheerprogramma van waterschap Noorderzijlvest die om afstemming vragen bij planvorming en uitvoering:

- Drinkwaterbesparing: Noorderzijlvest benadrukt de noodzaak om het drinkwatergebruik terug te dringen.
- Vitale infrastructuur: Noorderzijlvest benoemt risico's voor vitale netwerken bij wateroverlast.
- Biodiversiteit & ecologie: waterschap legt nadruk op natuurontwikkeling en ecologische kwaliteit van water.
- Ruimte voor water bij ruimtelijke ontwikkelingen: het waterschap hamert op water en bodem sturend; belangrijk aandachtspunt voor projecten en moet geborgd worden (nutsstroken, ondergrondse drukte, AVOI).
- Regionale samenwerking: Noorderzijlvest zet in op gebiedsgerichte aanpak en brede coalities (landbouw, natuur, provincie).

Ruimte voor ondergrond en water

De ondergrond in Noordenveld wordt steeds intensiever gebruikt. Kabels en leidingen voor energie, telecom en drinkwater vragen veel ruimte en veroorzaken steeds vaker knelpunten bij de inrichting van de openbare ruimte. Met de AVOI-verordening (Algemene Verordening Ondergrondse Infrastructuur) neemt de gemeente de regie om werkzaamheden in de ondergrond beter te coördineren en conflicten te voorkomen. Een belangrijk instrument daarbij is het reserveren van nutsstroken: vaste zones waarin kabels en leidingen worden gebundeld. Dit vergroot de overzichtelijkheid, maakt onderhoud eenvoudiger en schept ruimte in de rest van de ondergrond.

Naast nutsvoorzieningen moet er bij nieuwe ontwikkelingen ook nadrukkelijk ruimte worden gereserveerd voor water en groen. Hoewel grondexploitaties vaak onder druk staan om kostendekkend te zijn, is het essentieel om berging, infiltratie en doorstroming van water vroegtijdig in te passen. Alleen zo kunnen we voldoen aan de eisen van klimaatadaptatie, leefbaarheid en een toekomstbestendig watersysteem.

3.6 Riolering en calamiteiten

In de praktijk komen calamiteiten voor. Dat kan zijn door het falen van een object in de riolering zelf (defect of storing), waardoor het functioneren van het gehele systeem in het geding is. Maar een calamiteit kan ook worden veroorzaakt door een externe gebeurtenis, waarbij de riolering een rol speelt bij de gevolgen ervan. Bij grote calamiteiten moet worden opgeschaald. Het valt buiten het WRP om dit te beschrijven.

3.7 Samenwerking bij het beheer van de riolering

Riolering en stedelijk waterbeheer vormt een eigen vakgebied, maar geen sectorale aangelegenheid. Op diverse punten bestaan raakvlakken met andere afdelingen binnen en buiten de gemeentelijke organisatie. In het overzicht staan relaties van rioleringsbeheer met aanpalende gemeentelijke vakgebieden. Al deze relaties vragen direct of zijdelings aandacht van de rioleringsbeheerder.

Gemeenten en waterbeheerders komen elkaar op diverse punten tegen. Goede samenwerking met de waterbeheerder is van groot belang gezien de vele raakvlakken tussen gemeente en waterbeheerders. Het managen van deze relaties vergt aandacht van beide kanten en in beide organisaties van verschillende betrokken collega's. Goede samenwerking tussen gemeente en waterschap past bij de geest van de Omgevingswet. De overheid mag niet versnipperd optreden, maar verschillende overheidsinstanties werken samen ten behoeve van de maatschappij.

Onze gemeente werkt samen in 'Samenwerkingsverband' Groningen en Noord Drenthe op het gebied van de waterketen en op het gebied van klimaatadaptatie RAS. In dit verband worden diverse projecten gezamenlijk opgepakt, zoals Gegevensbeheer, Meten & Monitoren en een gezamenlijk subsidieregeling voor klimaatadaptieve maatregelen. We werken samen als het beter, sneller of goedkoper kan.

Tevens worden regulier masterclasses georganiseerd over actuele onderwerpen. Kennis delen en met elkaar afstemmen is een belangrijk doel van de samenwerking.

Met waterschap Noorderzijlvest wordt regulier afgestemd en samengewerkt. De samenwerking is goed, maar kan op onderdelen altijd beter, zoals afstemming over gemaalcapaciteiten of tijdige betrokkenheid bij nieuwe ontwikkelingen.

Uit het vooroverleg met het waterschap is gekomen dat de hoofdkeuzes in dit WRP goed aansluiten bij de gezamenlijke opgaven voor water vasthouden, klimaatadaptatie en het beperken van afwenteling op het regionale watersysteem. Daarbij blijft de gemeente verantwoordelijk voor een doelmatige, uitvoerbare en betaalbare invulling van de gemeentelijke watertaken. De inbreng van het waterschap wordt benut om bij nieuwe ontwikkelingen en herinrichtingen het waterbelang vroegtijdig mee te wegen, met aandacht voor lokale verschillen in bodem, maaiveld, oppervlaktewater en bestaande riolering.

Het waterschap heeft daarnaast per kern kaarten aangeleverd met informatie over de ligging van hemelwatervoorzieningen en relevante aandachtspunten in het watersysteem. Deze kaarten zijn te gedetailleerd om in dit WRP op te nemen, maar vormen wel waardevolle achtergrondinformatie voor beheer, planvorming en toekomstige projecten. De kaarten zijn beschikbaar bij de gemeente en worden betrokken bij gebiedsgerichte uitwerkingen en projectvoorbereiding.

3.8 Formatie volgens Branchestandaard RIONED

Met een uitgevoerd Branchestandaardonderzoek Gemeentelijke Watertaken van stichting RIONED in de Samenwerking Waterketen Groningen en Noord Drenthe is in 2022 de benodigde personele capaciteit binnen de deelnemende gemeenten in beeld gebracht. De 14 deelnemende gemeenten zijn: Het Hogeland, Eemsdelta, Westerkwartier, Groningen, Midden-Groningen, Oldambt, Veendam, Pekela, Stadskanaal, Noordenveld, Tynaarlo, Aa en Hunze, Assen en Westerwolde. Dit onderzoek maakt duidelijk wat de huidige personele bezetting binnen de deelnemende gemeenten is en welke capaciteit nodig is om de gemeentelijke watertaken goed uit kunnen voeren. Gebruik is gemaakt van de in 2022 in ontwikkeling zijnde nieuwe formatietool ‘personele capaciteit’ uit de Kennisbank Stedelijk Water van Stichting RIONED. We merken op dat de getallen erg nauwkeurig lijken, maar ook gebaseerd zijn op algemene aannames over hoeveel tijd in Nederland gemiddeld aan een taak zou moeten worden besteed. Lokaal kunnen er altijd redenen zijn waarom een taak meer of minder tijd kost dan het landelijke gemiddelde. In dit onderzoek is daar op basis van gesprek zo goed mogelijk invulling aan gegeven. De getallen geven een duidelijk signaal over de mate waarin een tekort aanwezig is. Het is een goede basis voor een nadere intern-gemeentelijke beschouwing en follow-up.

In de planperiode wordt nader onderzoek gedaan naar de benodigde capaciteit ook in relatie tot de investeringsopgave.

Programmering

04

Dit hoofdstuk draait om de programmering van activiteiten die nodig zijn om invulling te geven aan de gemeentelijke watertaken. Dat gaat in de eerste plaats om het dagelijkse beheer en onderhoud. Daarna wordt stilgestaan bij onderzoeksprojecten. Tot slot wordt gekeken naar investeringen om delen van het water- en rioolsysteem te renoveren, verbeteren of vernieuwen. De programmering is inclusief jaartallen en kosten. Alle bedragen zijn op prijspeil 2025 met het inzicht van dat moment. In de jaarlijkse begroting en bij kredietaanvragen worden de bedragen geactualiseerd.

4.1 Beheer en onderhoud

Het beheer en onderhoud van de riolering is van essentieel belang om het systeem goed te laten functioneren. In hoofdstuk 3 van dit WRP is uiteengezet hoe het beheer en onderhoud wordt georganiseerd in gemeente Noordenveld. In de planperiode wordt dit voortgezet.

Activiteiten die worden uitgevoerd ten behoeve van gemeentelijke watertaken mogen worden toegerekend aan het rioleringsbeheer. Sommige activiteiten worden enkel uitgevoerd ten behoeve van de gemeentelijke watertaken en worden daaraan geheel toegerekend, zoals het inspecteren en reinigen van de riolering. Daarnaast zijn er gemengde activiteiten, zie bijgaand kader. Voor deze activiteiten geeft de begroting aan welk gedeelte van de kosten ten laste van de riolering wordt gebracht, op basis van het beleid uit het WRP. Tot slot zijn er activiteiten die niet bij de riolering horen. Deze zijn natuurlijk niet uitputtend op te sommen. Enkele worden wel beschreven in hetzelfde kader, omdat er discussie over kan ontstaan.

4.2 Onderzoeksprojecten

Onderzoek en planvorming zijn nodig om goed zicht te houden op de ontwikkeling van het rioolstelsel. Het helpt om de goede koers te houden binnen de rioleringszorg. Bijgaand overzicht toont de geplande projecten. Doorklikken op een onderwerp brengt u bij een kader met extra informatie. Het is goed denkbaar dat tijdens de looptijd van dit WRP nog enkele acties worden toegevoegd vanuit actuele ontwikkelingen.

Onderzoeksprojecten met een regionaal karakter worden voorgedragen voor uitvoering onder de paraplu van het regionale samenwerkingsverband.

Programma onderzoeksprojecten in de planperiode 2027-2031			
Onderwerp	Periode		
	2027-2028	2029-2030	2031-2032
Communicatie rioleringsbeleid	■	■	■
Ongeoorloofde lozingen op de drukriolering	■		
Meten en monitoring	■	■	■
Wadi's/helofytenvelden/drainage onderzoek functioneren		■	
Rioleringsbeleid concreet verwoorden per perceel voor Omgevingsplan			■
Hoogtemetingen in het rioolstelsel		■	
Onderzoek persleidingen		■	
Opstellen SSW			■
Opstellen nieuw WRP			■

4.3 Programmering van vernieuwingsprojecten

De riolering is opgebouwd uit een groot aantal objecten, zoals in §3.1 omschreven. Deze objecten verouderen en moeten om de zoveel tijd worden gerenoveerd of vervangen, zoals in §3.3 is toegelicht. Dit is een doorgaand proces met de bedoeling om de riolering op lange termijn in stand te houden.

De vernieuwingsprojecten bestaan uit de volgende categorieën:

- Verouderde riolen vernieuwen.
  - Verouderde riolen moeten op enig moment worden vernieuwd, door middel van renovatie of rioolvervanging. Wij pakken dat kwaliteitsgestuurd aan.
- Riolering meeliften met ruimtelijke ontwikkelingen.
  - Bij ingrijpende ruimtelijke ontwikkelingen wordt soms meegelift met nieuwe riolering terwijl die nog enige tijd had meegekund, zie paragraaf 3.4. Het riool wordt dan iets te vroeg vernieuwd als je het alleen vanuit de riolering bekijkt, maar dan is alles weer helemaal nieuw en gaat lang mee.
- Verbeteringsmaatregelen aan de riolering.
  - Verbeteringsmaatregelen zijn gericht op het aanpassen van de riolering aan veranderde omstandigheden en nieuwe inzichten. Denk aan het vergroten van een 50 jaar oud riool omdat er meer afvalwater doorheen moet dan vroeger. Of denk aan extra voorzieningen om zware buien te kunnen verwerken
- Rioolgemalen en drukriolering vernieuwen.
  - Het benodigde budget voor het vernieuwen van onderdelen van de rioolgemalen en van de drukriolering in het buitengebied wordt geraamd op gemiddeld €53.500 per jaar in de planperiode.
- Waterlopen her-profileren.
  - Waterlopen moeten naast het normale jaarlijkse onderhoud, na verloop van tijd worden opnieuw op profiel worden gebracht.
- Restkredieten uit de vorige planperiode afronden.
  - Naast nieuw op te starten projecten zijn er nog restkredieten. Dit betreft projecten die zijn opgestart in de vorige planperiode maar nog niet zijn afgerond. Dit is soms veroorzaakt door personele ondercapaciteit, maar soms ook door vertraging door het meeliften met andere vakdisciplines en de daarmee gepaard gaande complexiteit. Deze projecten zijn dus reeds concreet benoemd en er is krediet verleend door de gemeenteraad. In het uitvoeringsprogramma worden deze projecten opgenomen en worden uitgevoerd komende jaren.
- Subsidie duurzaamheid.
  - Om onze bedrijven en inwoners te stimuleren om klimaatadaptatieve maatregelen te nemen wordt er voorgesteld een subsidieregeling vast te stellen (bij het vaststellen van dit WRP), voor de duur van drie jaar, als vervanging van onze huidige regeling. Het beschikbare budget wordt voorgesteld op €xx.000,-/jaar. Provincie en waterschap dragen vanuit het samenwerkingsverband ook bij aan de deze regeling.

Omdat een meerjarig onderhouds- en investeringsprogramma nog niet definitief is, is uitgegaan van een inschatting van investeringen voor de periode vanaf 2028. Daarnaast wordt uitgegaan van een realistisch uitvoerbaar programma door beperkte personele bezetting.

Voor het afkoppelen van hemelwater, relining, reparatie en vervangingsprojecten van vrijvervalriolering is jaarlijks een budget van €xx miljoen nodig. Theoretisch ligt de benodigde investering echter aanzienlijk hoger, op basis van een totale vervangingswaarde van het rioolstelsel van €xxx miljoen. Bij een technische levensduur van 60 jaar komt dit neer op circa €xxxx miljoen per jaar; bij een technische levensduur van 80 jaar bedraagt dit nog altijd €xxx miljoen per jaar. Door beperkte personele capaciteit kunnen deze investeringen momenteel niet worden gerealiseerd. In of na de huidige planperiode moet rekening worden gehouden met een toename van de lasten als gevolg van noodzakelijke investeringen en uitbreiding van de personele inzet.

Rioolheffing

05

Dit hoofdstuk draait om de bekostiging van de gemeentelijke watertaken via de rioolheffing. Als eerste wordt ingegaan op het wettelijke kader voor de rioolheffing. Daarna wordt beschreven hoe de opgave wordt vertaald naar een kostendekkingsberekening. Vervolgens komt aan de orde welk tariefsysteem de gemeente hanteert voor de rioolheffing. Tot slot volgt de doorrekening tot de benodigde rioolheffing.

5.1 Wettelijk kader voor de rioolheffing

De wettelijke basis voor de rioolheffing is opgenomen in artikel 228a van de Gemeentewet.
De rioolheffing is een bestemmingsheffing. De inkomsten uit de rioolheffing zijn alleen beschikbaar voor uitgaven gerelateerd aan de gemeentelijke watertaken. De inkomsten uit de rioolheffing mogen wel aangevuld worden met inkomsten uit de algemene middelen. In fiscaal-juridische zin betekent dit dat de heffing een zuivere belasting is.
Belangrijke aandachtspunten van de rioolheffing zijn:

- De opbrengsten zijn bestemd voor het doel waarvoor de heffing in het leven is geroepen:
  - het inzamelen en transporteren van afvalwater;
  - het verwerken van hemelwater;
  - het ingrijpen in de grondwaterstand.
- De heffing mag niet hoger zijn dan de kosten die de gemeente voor dit doel maakt (maximaal 100% kostendekkend). Ook mag de gemeente de opbrengst niet aan andere zaken uitgeven.
- De vormgeving van de heffing moet een relatie hebben met de gemeentelijke watertaken. De gemeente treft de voorzieningen in het algemeen belang, maar zij moet de kosten wel op een aanvaardbare manier verdelen. Dit houdt in dat er een zekere relatie moet zijn tussen het kostenverhaal via de rioolheffing en het belang dat de belastingplichtige heeft bij de voorzieningen (profijtbeginsel).

De kaders van de begrotingsregels liggen vast in:

- Gemeentewet
- Wet verankering en bekostiging gemeentelijke watertaken
- Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV)
- Notitie riolering commissie BBV
- Jurisprudentie (i.o.)

In bijgaand kader wordt in negen onderwerpen ingegaan op de specifieke onderdelen van de begrotingsregels voor de rioolheffing vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

5.2 Uitgangspunten kostendekkingsberekening

In gemeente Noordenveld kennen we één vast tarief dat wordt opgelegd aan de gebruiker dat is gebaseerd op de WOZ-waarde. Het gemiddelde tarief in 2026 bedraagt € 348,13. Voor percelen met een waterverbruik boven de 300 m3/jaar geldt daarnaast een aanvullende heffing op basis van het waterverbruik. In 2027 wordt dat boven de 200 m3/jaar.
Alle tarieven staan in deze tabel.

Voor de strategie (zoals beschreven in hoofdstuk 4) is een kostendekkende rioolheffing berekend voor 2027. Als aangegeven is hier nog niet het definitieve integrale meerjaren investeringsprogramma in opgenomen, maar is uitgegaan van een aanname voor de 2028 en verder. Zodra het programma gereed is, wordt een herberekening gedaan van de rioolheffing, zodat ook voor de periode vanaf 2028 een goed onderbouwde berekening kan worden gepresenteerd.

Berekend is dat er jaarlijks zo'n 5,3 miljoen aan investeringen uitgevoerd moet worden om het riool en watersysteem in stand te houden en klimaatrobuust in te richten. We gaan voldoende personele capaciteit inzetten om alle investeringen uit te voeren.

Voor de berekeningen gaan we uit van theoretische technische levensduren. In de praktijk wordt met behulp van onderhoud en reparaties vervanging zo lang mogelijk op verantwoorde wijze uitgesteld. We monitoren de werking en inspecteren ons areaal, zodat we goed vinger aan de pols houden. Door de levensduur zo lang mogelijk te maken, besparen we in onze uitgaven. Uitgangspunt is alleen riolering vervangen als dat technisch gezien noodzakelijk is.

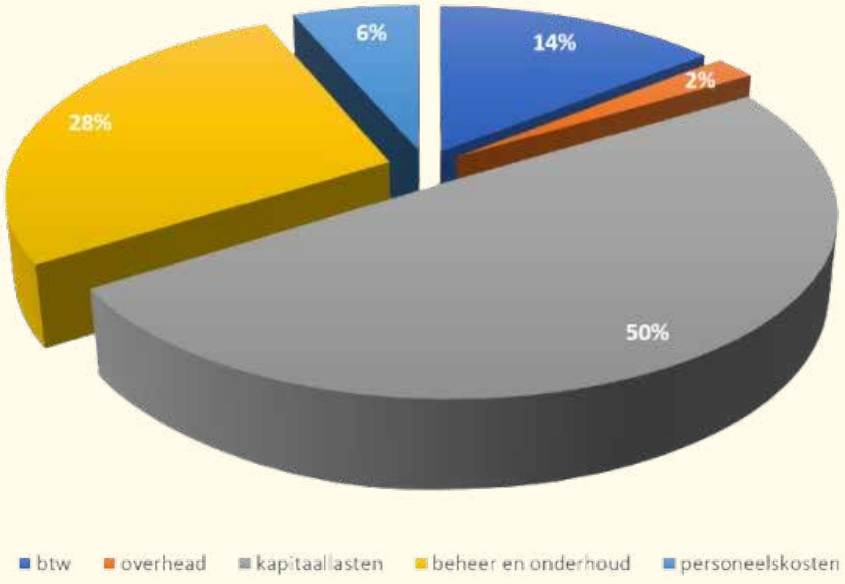
De hoogte van de rioolheffing wordt jaarlijks berekend op basis van de realiteit, zodat onze inwoners niet meer betalen dan noodzakelijk.

5.3 Vormgeving van het tariefsysteem van de rioolheffing

IGemeenten hebben vanuit de Gemeentewet – artikel 2.28 de mogelijkheid tot een heffing om de kosten voor de gemeentelijke watertaken te bestrijden.

Bijgaand kader schetst enkele wetenswaardigheden rondom de rioolheffing en mogelijke varianten. In het volgende kader staat een overzicht van de belangrijkste kenmerken van de verordening rioolheffing in onze gemeente.

In onderstaande grafiek is te zien hoe de rioolheffing in 2026 is opgebouwd op hoofdlijnen:

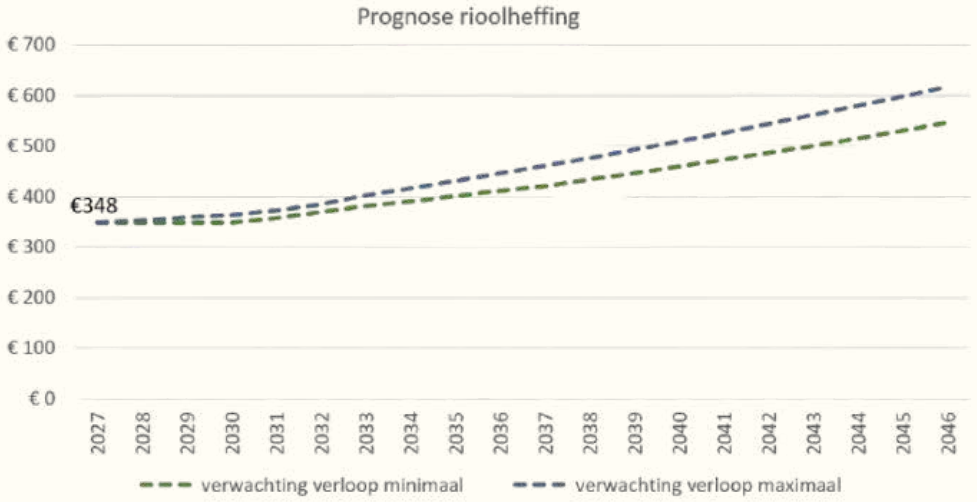
5.4 Berekening van de benodigde rioolheffing

Deze paragraaf geeft de doorrekening naar de benodigde rioolheffing om voldoende financiële middelen te hebben voor het beheer en de geplande projecten. De gegevens en de keuzes van de voorgaande delen uit het WRP komen hier bij elkaar en leiden tot de benodigde rioolheffing.

De rioolheffing is voor 2027 berekend op basis van een uitvoeringsprogramma en voor de periode 2028 tot 2045 is gerekend met een inschatting van investeringen. Zodra het integrale meerjaren investeringsprogramma (MJIP) gereed is, wordt de rioolheffing opnieuw berekend met een langjarige doorkijk. Het huidige gemiddelde tarief is €348,31. Uit de berekening blijkt dat het tarief voor 2027 gelijk kan blijven aan 2026 (behoudens inflatiecorrectie). Voor de langere termijn is de verwachting dat de rioolheffing jaarlijks moet stijgen om 100% kostendekkend te blijven. Dit wordt veroorzaakt door de toenemende investeringen, zoals verwoord in hoofdstuk 4. Hoe de stijging exact zal verlopen wordt berekend zodra de uitkomsten van het MJIP bekend zijn en er zicht is op een realistisch uitvoeringsprogramma.

De berekening is exclusief de jaarlijkse indexatie van het tarief. De hoogte van de rioolheffing voor de komende jaren is mede afhankelijk van de haalbaarheid van het investeringsprogramma. Het kostendekkende tarief wordt jaarlijks berekend op basis van actuele cijfers en vastgesteld door de gemeenteraad.

In onderstaande grafiek is te zien hoe de prognose is van het verloop van de rioolheffing voor de komende 20 jaar, met een bandbreedte afhankelijk van de uitkomsten van het MJIP en de uitvoerbaarheid van projecten de komende jaren.

Voor 2027 wordt voorgesteld het tarief te hanteren van 2026: €348,31 en alleen te verhogen met de gemeentelijke indexatie op de tarieven.

Voor de grafiek geldt:
** In de berekende waarden is nog geen inflatie verrekend, dus de prijsindex komt er jaarlijks nog overheen.*
** Aan de berekende waarden kunnen geen rechten worden ontleend. Jaarlijks wordt de hoogte van de rioolheffing vastgesteld door de gemeenteraad in de verordening rioolheffing. Hierbij wordt rekening gehouden met opgetreden mee- en tegenvallers.*

Bijlagen

Omgevingsplan gemeente Noordenveld

In het omgevingsplan staat voor iedere plaats in Noordenveld wat u daar mag bouwen en hoe u de grond en gebouwen mag gebruiken. Hierdoor is bijvoorbeeld duidelijk waar woonhuizen en waar bedrijven mogen staan en of u een bepaald gebied mag gebruiken voor wonen, industrie of landbouw.

Het omgevingsplan bestaat uit de volgende onderdelen:

» Kaart
» Regels voor bebouwing en gebruik
» Uitleg over wat wel en niet mag

U kunt een omgevingsplan hier bekijken.

Ontwikkeling rioolheffing tijdens planperiode WRP 2021-2025

Hieronder een overzicht van de hoogte van de rioolheffing in gemeente Noordenveld gedurende de planperiode van het vorige WRP. Hierbij wordt uitgegaan van het gemiddelde tarief. De tarieven zijn gebaseerd op WOZ-waarde.

Verloop rioolheffing WRP 2022 tm 2026:

Gemeente Noordenveld					
Jaar	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
Opstellen nieuw WRP	€ 256	€ 277	€ 298	€ 326	€ 348

Afvalwaterbeleid voor woningen binnen de bebouwde kom

- Gemeenten hebben de plicht om afvalwater in te zamelen binnen de bebouwde kom. Zie artikel 2.16 van de Omgevingswet.
- Voor lozers geldt binnen de bebouwde kom een vrijwel volledig lozingsverbod richting bodem en oppervlaktewater. Dit was geregeld in Artikel 7 en Artikel 10 Blah, het Besluit lozing afvalwater huishoudens. Onder de nieuwe wetgeving van de Omgevingswet is dit geregeld in de Bruidsschat voor het omgevingsplan. Dit beleid geldt vanwege de volksgezondheid en bewoonbaarheid. Afvalwater in de leefomgeving kan aanleiding geven tot ziekten. Gemeenten hebben beleidsvrijheid om de Bruidsschat aan te passen.
    - Het lozingsverbod geldt niet als de riolering op meer dan 40 meter afstand ligt vanaf de kavelgrens (zie Blah).
    - Het lozingsverbod kan tijdelijk worden opgeheven met een maatwerkvoorschrift als er sprake is van een aanwezige zuiveringsvoorziening die nog niet is afgeschreven (zie Blah).
- Beide bovengenoemde punten leiden samen tot de conclusie dat in de bebouwde kom aansluiting op de riolering vrijwel altijd verplicht is.
- Voor woningen met focus op duurzaamheid, circulariteit en/of het zogenaamde “off-grid” streven, gelden dezelfde regels. Er geldt binnen de bebouwde kom een lozingsverbod voor afvalwater naar de bodem en/of het oppervlaktewater.
- Het afzien van een aansluiting op de riolering kan als er geen afvalwater vrijkomt uit de woning. Dit is in de huidige manier van wonen vrijwel ondenkbaar. Experimenteel kun je denken aan het volgende:
    - De woning is niet aangesloten op het drinkwaternet.
    - De woning heeft een droog toilet met separate opvang en verwerking van de droge en de natte fractie. Fecaliën zijn nuttig in te zetten in de tuin. Urine heeft potentie voor verwerking.
    - De woning heeft geen bad of douchevoorziening. Bad en douche gaan gepaard met grote hoeveelheden afvalwater. Wil je zonder riolering, dan kun je beter denken aan een centrale badplaats in de buurt en niet per woning.
    - De woning heeft geen wasmachine. Een wasmachine leidt tot een grote hoeveelheid afvalwater met zeepresten. Wil je zonder riolering, dan kun je beter kiezen voor een centrale wasserette.
    - De keuken heeft water uit een kleine voorziening zoals jerrycan. Een klein beetje afvalwater uit de keuken kan worden benut voor plantenbakken in huis of in de tuin.
- Lid 3 van artikel 2.16 van de Omgevingswet geeft een opening voor alternatieve systemen: In plaats van een openbaar vuilwaterriool en een zuiveringtechnisch werk kunnen andere passende systemen in beheer bij een gemeente, een waterschap of een rechtspersoon die door een gemeente of waterschap met het beheer is belast, worden toegepast, als daarmee hetzelfde niveau van het beschermen van het milieu wordt bereikt.

Afvalwaterbeleid voor niet-woningen binnen de bebouwde kom

- **Bedrijven**

Voor bedrijfsafvalwater geldt dat de gemeente afvalwater inzamelt dat qua biologische afbreekbaarheid vergelijkbaar is met huishoudelijk afvalwater. Ook ander bedrijfsafvalwater dat niet lokaal kan worden teruggebracht in het milieu wordt ingezameld, tenzij dit ten koste gaat van het doelmatig functioneren van de vuilwaterriolering of de rioolwaterzuivering. De gemeente en het waterschap treden hierin gezamenlijk op en kunnen nadere voorwaarden verbinden aan nieuwe of bestaande aansluitingen van bedrijven of deze weigeren of beëindigen. In de praktijk komt het regelmatig voor dat de bestemming of functie wijzigt, als daarmee de afvalwaterstroom verandert en het water- en rioolsysteem moet worden aangepast om aan de wettelijke voorschriften te voldoen, zijn de kosten altijd voor de initiatiefnemer. Ook bij ontwikkelingen van bijvoorbeeld camping, recreatiewoningen etc, gaat dit om bedrijfsafvalwater. Ondanks dat er dan huishoudelijk afvalwater wordt geloosd, wordt een park als één gezien en valt daarmee niet onder de woningen, maar onder een ontwikkeling. De gemeente heeft daar geen zorgplicht voor het inzamelen van het afvalwater.

- **Evenementen**

Voor evenementen geldt de plicht om afvalwater op verantwoorde wijze in te zamelen. De verantwoordelijkheid ligt bij de organisator (vaak via een evenementenvergunning), die een oplossing zoekt in overleg met gemeente en waterschap. In sommige gevallen kan er direct worden geloosd op putten, maar het kan ook zijn dat het afvalwater per as wordt afgevoerd naar de zuivering. Soms zie je innovaties zoals gescheiden inzameling van urine.

- **Boten**

Een varende boot wordt niet gezien als woning en kan niet worden aangesloten op de riolering. Lozing van afvalwater op oppervlaktewater is echter wel verboden. De bestuurder van de boot dient er op toe te zien dat afvalwater wordt geloosd op een geschikte locatie. De gemeente ontvangt het afvalwater vanuit een haven net zoals een bedrijfsmatige lozing. De eigenaar/beheerder van een haven is verantwoordelijk voor een inzamelsysteem in de haven.

- **Gebouwen zonder afvalwater**

Diverse gebouwen hebben in principe geen afvalwater, zoals trafohuisjes zonder drinkwater en garageboxen zonder drinkwater. Deze behoeven geen verplichte aansluiting op de riolering.

Afvalwaterbeleid in het buitengebied

Onderstaand het beleid voor afvalwater voor woningen en niet-woningen buiten de bebouwde kom.

Buiten de bebouwde kom is niet vanzelfsprekend riolering aanwezig. De gemeente bepaalt, veelal in overleg met waterschap en provincie of in een gebied riolering wordt aangelegd of niet. Deze keuze is doorslaggevend voor de situatie van de lozer:

- Als er riolering in de buurt is, dan valt de lozer onder een lozingsverbod. Zie de afstandscriteria hieronder. De lozer zal dan veelal kiezen voor aansluiting op de riolering onder voorwaarden die de gemeente daaraan stelt. Soms is afvoer per as of lozing in de mestkelder een alternatief.
- Is er geen riolering in de buurt, dan is een IBA (individuele zuivering) toegestaan, van waaruit het gezuiverde water wordt geloosd in de bodem of op het oppervlaktewater. Ook hier kan afvoer per as of de mestkelder een alternatief zijn.

Het beleid is als volgt uitgewerkt:

- De gemeente hanteert in het buitengebied een gebiedsgerichte benadering. Dit komt erop neer dat per gebied wordt bekeken of riolering zinvol is of niet. Dit hangt af van de aantallen lozers, de lozingshoeveelheden en de kwetsbaarheid van het gebied voor de toepassing van individuele zuiveringen. De begrenzing van de gebieden en de keuze om al of niet riolering aan te bieden wordt in de planperiode gemaakt door de gemeente in overleg met het waterschap. Provincie verleent geen ontheffing meer van de zorgplicht (met invoering van de Omgevingswet).
- Bij verandering van bestemming (ook als dit binnen het huidige omgevingsplan mag), bijvoorbeeld naar een bed&breakfast, zorgboerderij, woningsplitsing/-uitbreiding, recreatie, camping etc., wordt deze beleidskeuze opnieuw gemaakt en kan dus vergaande gevolgen hebben voor de initiatiefnemer (noodzakelijke aanpassingen in het systeem komen volledig ten laste van de initiatiefnemer). Het betreft de verandering van de hoeveelheid (of samenstelling) van het afvalwater.
    - In gebieden met riolering geldt voor afvalwater een lozingsverbod in de bodem. In overleg met het waterschap geldt tevens een lozingsverbod voor afvalwater op oppervlaktewater. Lozen van huishoudelijk afvalwater of daarop gelijkend bedrijfsafvalwater in de bodem of op oppervlaktewater is onder voorwaarden alleen toegestaan als de riolering vanaf de perceelsgrens verder weg ligt dan:
        - 40 m bij lozingen tot en met 10 i.e.
        - 100 m bij lozingen van 11 tot 25 i.e.
        - 600 m bij lozingen van 25 tot 50 i.e.
        - 1500 m bij lozingen van 50 tot 100 i.e.
        - 3000 m bij lozingen van 100 tot 2000 i.e.
        - Deze afstandscriteria zijn afkomstig uit artikel 3.4 van het Activiteitenbesluit en krijgen opvolging in de Bruidsschat voor het omgevingsplan.
    - In gebieden zonder riolering is een individuele voorziening voor de zuivering van afvalwater (IBA, of gelijkwaardige voorziening) vereist. Afhankelijk van de soort en hoeveelheid afvalwater worden hieraan eisen gesteld.
    - Veranderende omstandigheden kunnen voor de gemeente aanleiding geven om extra riolering aan te leggen. Een gebied verandert dan van de status “zonder riolering” naar “met riolering”. Aansluiten op de riolering wordt daarmee verplicht. Eventueel wordt een overgangstermijn in acht genomen om bestaande goed functionerende IBA’s eerst af te schrijven. Er is zonder wijziging van de situatie geen verplichting om IBA’s te vervangen door riolering.
    - De uitwerking per gebied en perceel wordt opgenomen in het Omgevingsplan.
- Riolering in het buitengebied betreft meestal drukriolering, een stelseltype waarmee grote afstanden kunnen worden overbrugd. Daarnaast zijn andere systemen mogelijk zoals vacuüm of lucht-persriool.
- Het lozen van hemelwater of grondwater of oppervlaktewater op de (druk)riolering is verboden omdat het systeem dan overbelast raakt. Dergelijke overbelasting treedt soms op bij de pompunit op de betreffende locatie maar soms ook op andere plekken dan de lozingslocatie doordat pompen elkaar wegdrukken.

Beleid voor nieuwe aansluitingen of grotere lozingen op bestaande riolering

- Hoofdregel is dat een bouwwerk zodanige voorzieningen voor de afvoer van huishoudelijk afvalwater moet hebben dat het water zonder nadelige gevolgen voor de volksgezondheid is af te voeren. Deze bepaling uit het Bouwbesluit 2012 is overgenomen in het Besluit bouwwerken leefomgeving. Regels voor de terreinriolering komen terug via artikel 22.12 van de Bruidsschat voor het omgevingsplan. Met een algemene regel of met een maatwerkvoorschrift wordt bepaald op welke plaats, op welke hoogte en met welke afmeting moet worden aangesloten met de voorzieningen voor afvalwater en hemelwater.
- Afvalwater moet op de perceelsgrens met een huisaansluiting op 70 cm beneden maaiveld aan de gemeente aangeboden worden.
- De gemeente brengt de werkelijke kosten in rekening voor een nieuwe aansluiting op de riolering.
- Voor alle nieuwe lozingen geldt dat de eventuele kosten die gemaakt worden om het stelsel geschikt te maken voor deze lozing, in rekening worden gebracht bij de initiatiefnemer. Denk hierbij aan een grotere leiding, rioolgemaal met dubbele pompen en extra elektronica. Dit geldt zowel voor nieuwe lozingen als voor bestaande lozingen die veranderen en/of worden uitgebreid.

Afvalwaterbeleid bij nieuwe aanleg in uitbreidingswijken

In uitbreidingswijken wordt nieuwe riolering aangelegd. Dit gebeurt in opdracht van de gemeente, in overleg met het waterschap, in zijn rol als waterbeheerder en in zijn rol als zuiveringsbeheerder. De hoofdregel is dat de gemeente gaat over de stelselkeuze en zorgt voor de bekostiging van de riolering. Het afvalwater wordt door de gemeente getransporteerd naar een bestaand overnamepunt. Het waterschap is verantwoordelijk voor eventuele aanpassingen vanaf het overnamepunt. Bij grote uitbreidingsplannen kan een nieuw overnamepunt aan de orde zijn. Ook dan is het overnamepunt de grens tussen de verantwoordelijkheid van de gemeente en die van het waterschap.

Let op: dit tekstkader gaat over het beleid voor afvalwater bij nieuwbouw. Daarnaast moet bij uitbreidingsplannen worden stilgestaan bij keuzes voor klimaatadaptatie, hemelwater, grondwater en oppervlaktewater. Onze gemeente heeft als beleid dat hemelwater in principe niet op het riool wordt aangesloten in nieuwe situaties.

Voor lozingen op de riolering geldt het volgende beleid

Voor lozingen op de riolering geldt het volgende beleid:

- Er geldt een zorgplichtbeginsel voor afvalwaterlozingen, zie artikel 2.1 Activiteitenbesluit:
  - Het voorkomen van het ontstaan van afvalwater.
  - Het gescheiden houden van verschillende soorten water.
  - Het voorkomen of beperken van bodemverontreiniging op het perceel.
  - Het voorkomen of beperken van oppervlaktewaterverontreiniging en grondwater vanaf het perceel.
  - Het beschermen van de doelmatige werking van de voorzieningen voor afvalwaterbeheer, zoals de riolering en de zuivering.
  - Geen lozingen zoals olie en vet in het riool. Bij horeca, garages en andere lozers van olie- en vethoudend afvalwater is een olie- en vetafscheider verplicht.
  - Geen afvalwater lozen in het hemelwaterriool.
- Afkoppelen hemel- en grondwater. Sinds 1 januari 2024 geldt in Noordenveld de Verordening op de afvoer van hemelwater en grondwater. Deze verordening bepaalt dat in door het college aangewezen gebieden het verboden is hemelwater of drainagewater af te voeren naar het vuilwaterriool. Afkoppelen moet dan plaatsvinden volgens de technische aanwijzingen van de gemeente. Alleen waar afkoppelen beleidsmatig is vastgelegd, kan een gebied worden aangewezen. In uitzonderlijke gevallen kan ontheffing worden verleend, bijvoorbeeld als er redelijkerwijs geen andere oplossing beschikbaar is. Belangrijk aandachtspunt is dat afkoppelen niet mag leiden tot ontluchtingsproblemen in het hoofdriool.
- Het beleid is uitgewerkt in specifieke eisen aan lozingen op de riolering. Deze worden via de zogenaamde Bruidsschat opgenomen in het gemeentelijk omgevingsplan.
- Voor de meeste lozingen op de riolering is de gemeente bevoegd gezag. Het waterschap heeft een adviserende rol. Voor lozingen op oppervlaktewater is het waterschap bevoegd gezag.

Beleid tegen foutaansluitingen

Er zijn 3 soorten foutaansluitingen die verschillende problemen veroorzaken:

- Er is in de bebouwde kom afvalwater aangesloten op het hemelwaterstelsel.
- Er vindt een ongezuiverde lozing plaats, herkenbaar aan stank en grijzig water bij het lozingspunt.
- Er is in de bebouwde kom hemelwater aangesloten op het afvalwaterstelsel.
- De riolering kan dan overbelast raken bij neerslag. Het afvalwater treedt uit bij een gebouw of bij een nood-overstort. Ook kunnen volgende stelsels en de RWZI overbelast raken.
- Er is in het buitengebied hemelwater aangesloten op de drukriolering.
- Het systeem raakt hiervan overbelast en er treden storingen op, soms op de locatie met de foutaansluiting, maar soms ook pas verderop.

Bij het vermoeden van foutaansluitingen wordt de volgende werkwijze gehanteerd:

- Eerst inschatten hoe groot de problematiek is, al of niet in overleg met de waterbeheerder en met de zuiveringsbeheerder:
  - Bijvoorbeeld grijs water bij de lozingspunten van het hemelwaterstelsel.
  - Bijvoorbeeld een drukrioolunit of een gemaal voor afvalwater dat duidelijk meer draait als er neerslag valt.
- Onderzoeken welke opsporingstechniek in de gegeven omstandigheden het beste past. De afgelopen jaren zijn meerdere technieken op de markt gekomen om foutieve aansluitingen op te sporen.
- Communicatietraject ingaan waarbij je de eigenaren of bewoners eerst aanspreekt op de ongewenstheid van foutieve aansluitingen en daarbij laat merken dat de gemeente desnoods met juridische middelen kan ingrijpen. Veelal blijkt dat de mensen onbewust foutief lozen en meewerken aan opsporing en herstel.
- Het feitelijke opsporingsonderzoek. Dit is vaak arbeidsintensief speurwerk.
- Herstel van foutieve aansluitingen. Dit hoort in principe op kosten van de eigenaar. Soms voelt de gemeente zich betrokken bij het ontstaan van de foutieve aansluitingen. Zij kan er voor kiezen om het te bekostigen vanuit de rioolgelden en het te zien als verbeteringsmaatregel voor de bestaande riolering.
- Medewerking van de eigenaar en eventuele gebruiker van een pand is veelal vereist. Als een eigenaar of gebruiker niet wil meewerken, dan kan het juridische traject worden bewandeld. Juridische aanpak kan:
  - Via het bouwspoor vanwege een foutieve aansluiting, uitgaande van NEN3215 die is opgenomen in het Bouwbesluit 2012, afdeling 6.4.
  - Via het milieuspoor vanwege een ontoelaatbare lozing, uitgaande van het Besluit lozing afvalwater huishoudens (Bruidsschat Omgevingswet) die lozing of infiltratie van afvalwater verbiedt als een vuilwaterriool in de buurt is.

Artikel 2.16 Omgevingswet

1. Bij het gemeentebestuur berusten, naast de elders in deze wet en op grond van andere wetten aan dat bestuur toegedeelde taken voor de fysieke leefomgeving, de volgende taken: a. op het gebied van het beheer van watersystemen en waterketenbeheer:

    Lid 1.a.1 - de doelmatige inzameling van afvloeiend hemelwater, voor zover de houder het afvloeiend hemelwater redelijkerwijs niet op of in de bodem of een oppervlaktewaterlichaam kan brengen, en het transport en de verwerking daarvan.

Thematische uitwerking met principes voor het hemelwaterbeleid

- **Schoonhouden**

Hemelwater is vrijwel schoon als het valt. De opgave is om dit zo te houden. Onderstaande keuzes dragen bij aan het schoonhouden van hemelwater.

  - Vermijd het gebruik van uitlogende materialen, zoals ongecoate metalen.
  - Houd hemelwater zoveel mogelijk bovengronds. Zichtbaarheid bevordert een zorgvuldige omgang met het water zonder ongewenste lozingen.
  - Vermijd activiteiten die afstromend hemelwater verontreinigen. Dergelijke activiteiten dienen plaats te vinden in afgesloten inrichtingen.
  - Zorg dat er geen afvalwater wordt geloosd op voorzieningen voor hemelwater.

- **Benutten**

Hemelwater is te benutten voor bijvoorbeeld tuinsproeien of toiletspoeling.

  - Vanwege de lage prijs voor drinkwater in Nederland is het economisch nauwelijks interessant om hemelwater te benutten.
  - Mensen met oog voor duurzaamheid kunnen zelf kiezen om hemelwater te benutten en zodoende minder drinkwater te verbruiken.
  - In gebieden met een duurzaamheidsdoelstelling en/of in gebieden met beperkingen op het gebied van de drinkwatervoorziening kan de gemeente het benutten van hemelwater inzetten als instrument.

- **Vertragen**

Zware buien leiden tot piekbelasting. Soms geeft dit problemen in de vorm van overbelasting van riolen of infiltratievoorzieningen waardoor water op straat ontstaat. Of er ontstaat inundatie vanuit oppervlaktewater. Deze problemen treden minder op als de afstroming van hemelwater wordt vertraagd. Liefst zo lokaal mogelijk.

  - Groene of blauwe daken of berging op eigen perceel geven lokaal vertraging.
  - Op buurtniveau is vertraging te realiseren door bergingsgebieden, zoals wadi's.
  - In het watersysteem is vertraging te realiseren door ruimte voor water.

- **Infiltreren**

Infiltratie van hemelwater leidt tot aanvulling van het grondwater. Het is nuttig in gebieden met droogte en draagt lokaal bij aan de watervoorziening van struiken en bomen. Bovendien kan het bijdrage leveren aan het lokaal remmen van bodemdaling. In gebieden met een kleine onverzadigde zone (o.a. als gevolg van kwel of leem) is infiltreren lastiger. De geohydrologische omstandigheden zijn hierin bepalend.

  - Infiltratie kan op particuliere schaal met een laagte in de tuin of een ondiep kratje. Bij nieuwbouw kan het direct worden gerealiseerd. Bij bestaande bebouwing kan het worden toegevoegd om het afvoersysteem te ontlasten.
  - Infiltratie kan in de openbare ruimte door infiltrerende verharding of door afstroming naar lage groenstroken of door wadi's of andere voorzieningen.

- **Direct lozen**

Directe lozing van hemelwater op oppervlaktewater klinkt vanzelfsprekend, voor zover het watersysteem de piekafvoer kan verwerken en de lozing niet verontreinigd is.

  - Directe lozing is mogelijk vanaf daken en/of verharding, mits vlakbij het water en in overleg met de beheerder van het betreffende water. Bij de term water moet in dit verband ook gedacht worden aan droogstaande slotenstructuren.

- **Inzamelen**

De gemeente kan hemelwater inzamelen via een systeem in de openbare ruimte om het verderop te lozen. Diverse stelseltypen kennen specifieke voor- en nadelen.

  - Gotensysteem waarbij het hemelwater bovengronds blijft en verderop wordt geloosd.
  - HWA-stelsel (incl. IT/DT-leidingen) met bovengrondse inloop via goten en roosters. Optioneel mag de leiding op eigen terrein ondergronds en dan bij de erfgrens bovengronds aanleveren.
  - HWA-stelsel (incl. IT/DT-leidingen) met ondergrondse aansluitleidingen. Ook geschikt voor drainage. Achilleshiel zijn de foutieve aansluitingen.

Hemelwaterbeleid voor nieuwbouw en renovatie concreet uitgewerkt

Het beleid is erop gericht om de trits “Besparen - Vasthouden – Bergen - Gebruiken – Afvoeren” en de trits “Schoonhouden – Scheiden – Zuiveren” concreet vorm te geen in elke nieuwbouw of renovatie.

1. Hemelwater is in principe schoon en wordt zo min mogelijk verontreinigd. Ongecoate uitlogende materialen bij voorkeur niet toepassen.
2. Infiltratie van hemelwater op de plek waar het valt is de meest logische keuze. Infiltratie kan het beste plaatsvinden via een graspassage. De doorworteling en het bodemleven houden de infiltratiecapaciteit op peil en zorgen voor afbraak en binding van diverse verontreinigingen.
3. Transport van hemelwater moet worden geminimaliseerd. Benodigde voorzieningen blijven dan klein en het risico op verontreiniging beperkt.
4. Bovengrondse afvoer van hemelwater heeft, voor zover nodig, de voorkeur boven riolering.
   Zichtbaarheid van het hemelwatersysteem biedt de beste garantie tegen foutieve aansluiting van afvalwater hierop. Daarnaast draagt zichtbaarheid bij aan bewustwording inzake waterbeheer.
5. Rechtstreekse lozing van niet vervuilde oppervlakken op oppervlaktewater is vaak een goede oplossing voor straten en percelen die grenzen aan het water.
6. Samenspel van dakvlakken, dakgoten, regenpijpen en perceelsgoten zodanig ontwerpen dat het hemelwater zoveel mogelijk bovengronds naar de gewenste plek wordt afgevoerd. De keuze voor bovengrondse hemelwaterafvoer richting een wadi of andere centrale voorziening impliceert dat hiermee rekening moet worden gehouden in het stedenbouwkundige plan en de civiele planuitwerking. Het gaat met name om de detaillering vanaf regenpijp via perceelsgoot en straatgoot richting infiltratievoorziening, met de notie dat water van hoog naar laag stroomt. Bijvoorbeeld dat het regenwater van een dakvlak van de achterzijde woning kan ook via de garage naar voren kan worden geleid.
7. Wadi’s moeten worden toegepast bij in- en uitbreidingen als een centrale infiltratievoorziening nodig is. Een wadi is een doordachte groene voorziening en geeft retentie, zuivering, infiltratie en gedoseerde afvoer. Een goed ontworpen wadi biedt bovendien ruimtelijke kwaliteit, natuurontwikkeling en recreatief medegebruik.
8. Dimensionering van infiltratievoorzieningen op basis van onderstaande richtlijnen voor de berging en de overloop, waarbij de berging wordt betrokken op daken plus alle verharding:
   a. Alle hemelwater moet worden verwerkt op eigen terrein, bestaande uit infiltratie en/of wadi en/of retentievijver met noodoverloop naar oppervlaktewater. Bij extreme situaties mag geen waterschade ontstaan. Daarvoor moet de stresstest van 150 mm in 2 uur worden aangehouden. Hierbij is overleg met het waterschap vereist.
   b. Bodemverbetering en drainage toepassen voor zover nodig, zodanig dat de voorziening na één tot enkele etmalen weer geheel beschikbaar is. Gedetailleerde eisen voor dit aspect is maatwerk omdat de bodem sterk gevarieerd is van opbouw en slechts ruw kenbaar middels metingen.
   c. In overeenstemming met de gemeente kan de vereiste voorziening/ berging worden afgekocht, waarbij de gemeente het t.z.t. inpast in een grotere voorziening, dit is alle gevallen maatwerk.
9. Dimensionering van retentievoorzieningen en overig oppervlaktewater in overleg met het waterschap.
   a. Ambitie van gemeente en waterschap is voor elke kern voldoende berging van de voorzieningen te realiseren en een gedoseerde afvoer volgens de normen van het waterschap.
   b. De retentie kan worden aangelegd als separate vijver, maar kan ook worden geïntegreerd in het watersysteem in en rond het stedelijk gebied. Hier treedt een raakvlak op met het beleid van het waterschap. Daarbij kan in overleg worden gezocht naar maatwerk, gericht op doelmatige oplossingen met zo laag mogelijke maatschappelijke kosten.
10. Infiltratie kan in sommige omstandigheden leiden tot grondwateroverlast. Op dit punt raakt het beleid voor hemelwater aan het beleid voor grondwater.
    a. In veel gebieden wordt grondwateroverlast vooral veroorzaakt door ligging in een lokale laagte met toestroom van grondwater vanuit hoger gelegen regio’s. Grondwateroverlast wordt in dergelijke gebieden nauwelijks beïnvloed door infiltratie van hemelwater in stedelijk gebied.
    b. In geval de bodem ondiepe storende lagen kent, ligt de zaak complexer door schijngrondwaterspiegels die overlast kunnen geven bij toepassing van infiltratie.

Omstandigheden per buurt zijn bepalend voor de uitwerking van het hemelwaterbeleid

- **Grondwaterstanden**
  Kijk naar de grondwaterstanden inclusief het verloop over een jaar. Bekijk vanuit de regionale context of infiltratie wenselijk is of niet.

- **Bodemgesteldheid**
  Bekijk de opbouw van de bodem, inclusief diepere lagen. Kijk of infiltratie mogelijk is. Kijk naar de chemische samenstelling van de bodem, inclusief verontreinigingen en de verspreiding daarvan.

- **Watersysteem**
  Bekijk de mogelijkheden voor directe lozing van hemelwater. Is er sprake van een robuust watersysteem met ruimte voor extreme buien? Of is piekafvlakking nodig? Past het af te koppelen hemelwater op het ontvangende water (vroegtijdig overleg met waterschap noodzakelijk)?

- **Maaiveldhoogten**
  Kijk waar tijdelijke berging mogelijk is en waar bijvoorbeeld wadi's kunnen komen.
  Kijk ook naar de gradiënten zodat je weet of oppervlakkige afstroming realiseerbaar is.

- **Rioolstelsel**
  Kijk of er knelpunten zijn in het bestaande rioolstelsel. Denk aan wateroverlast en vuiluitworp.
  Beoordeel de kwaliteit van het stelsel en bekijk of grootschalige renovatie aan de orde is.

- **Funderingstechnieken**
  Kijk naar de toegepaste funderingstechnieken.
  Fundering op staal is gevoelig voor dalende grondwaterstanden, vooral bij slappe bodem.
  Fundering op houten palen is kwetsbaar voor dalende grondwaterstanden vanwege paalrot.
  Muren zonder vocht-barrière zijn gevoelig voor hogere grondwaterstanden.

- **Grondgebruik**
  Check het gebruik van de bovengrond.
  Kijk of er plekken zijn die kansen bieden voor een betere omgang met hemelwater.

Functie en problematiek van riooloverstorten

Riolering is tegenwoordig in de eerste plaats bedoeld voor inzameling en transport van afvalwater. In de vorige eeuw was het gebruikelijk om hemelwater met dezelfde riolering in te zamelen als het afvalwater. Dit betreft het zogenoemde gemengde rioolstelsel. Het brengt in feite al het water waar je vanaf wilt naar de randen van stad of dorp. In de loop van de 20ste eeuw werden aan de stadsranden zuiveringen gebouwd omdat ongezuiverde lozing van afvalwater ontoelaatbaar werd voor de kwaliteit van het oppervlaktewater. De waterkwaliteit is als gevolg daarvan sterk verbeterd. Daarnaast is de sanering van bedrijfslozingen ook van grote invloed geweest op de verbetering van de waterkwaliteit. In de loop van de jaren werden alle steden en dorpen en ook veel buitengebied via riolering aangesloten op de zuiveringen.

Het zuiveringsproces is gebaat bij een constante aanvoer van afvalwater en niet gebaat bij piekafvoeren van hemelwater. Om die reden wordt er naast het echte afvalwater een beperkte hoeveelheid extra water vanuit de riolering naar de zuivering geleid. Dit wordt de pompovercapaciteit genoemd. De rest wordt tijdelijk geborgen in de riolering. Dit wordt de berging genoemd. Maar bij zware buien of langdurige neerslag schiet deze pompovercapaciteit en bergingscapaciteit tekort en raakt het stelsel geheel gevuld. Om wateroverlast te voorkomen zijn overstorten in het rioolstelsel aangebracht. Deze lozen dan verdund doch ongezuiverd afvalwater op het oppervlaktewater. Bovendien komt dikwijls rioolslib mee door de hoge stroomsnelheden bij zware buien. Het resulteert tijdens en na de overstorting in stank en visuele overlast. Bij grote overstortingen kan sprake zijn van een verminderde waterkwaliteit. Overstortingen kunnen leiden tot vissterfte, verarming van ecosystemen en verontreinigde baggerspecie. De riooloverstorten leiden in sommige gevallen dus tot problemen.

De riooloverstorten kunnen echter niet worden gemist omdat het gemengde stelsel dan meerdere keren per jaar leidt tot water op straat, inclusief afvalwater op straat. Riooloverstorten zijn dus noodzakelijk vanuit een historisch gegroeide situatie, maar vormen soms een probleem vanuit huidig perspectief.

Basisinspanning

Vanaf de jaren ’90 is door waterschappen aangedrongen op de basisinspanning bij gemengde rioolstelsels. Dit betreft het zogenoemde saneren van riooloverstorten, soms door volledige sluiting, soms door afkoppelen van verhard oppervlak van de riolering, soms door grote bergbezinkbassins.

In 1995 is landelijk besloten dat de vuilemissie vanuit gemengde rioolstelsels naar oppervlaktewater 50% gereduceerd moet worden. Deze wens werd bekend als de “basisinspanning”. Als na het behalen van de basisinspanning nog steeds knelpunten ten aanzien van oppervlaktewaterkwaliteit worden ervaren, kunnen gemeente en waterbeheerder gezamenlijk besluiten om aanvullende maatregelen te nemen.

In de gemeente Noordenveld is de basisinspanning voltooid.

Naast de basisinspanning is er het waterkwaliteitsspoor. Er kunnen ondanks het voldoen aan de basisinspanning problemen zijn met riooloverstorten. Het water uit de overstorten is namelijk in zekere mate verontreinigd. Het oppervlaktewater waarop wordt overgestort is bijvoorbeeld daardoor niet altijd geschikt voor recreatief gebruik. Gemeente en waterschap kunnen in overleg besluiten dat extra maatregelen gewenst zijn.

Overzicht van de overstorten vanuit gemengde stelsels

Het overzicht van de overstorten is van belang vanwege het Besluit Lozen Buiten Inrichtingen, het BLBI. Zie in het BLBI artikel 3.15, de algemene toelichting in §5.6.3 en §7.1.2 en de artikelsgewijze toelichting bij artikel 3.14 en 3.15. Het doel was om de administratieve last van overstortvergunningen terug te dringen.

Voor detailinformatie over de uitleg van de riolering in de gemeente Noordenveld wordt verwezen naar het Systeemoverzicht Stedelijk Water (SSW)/basisrioleringsplan (BRP), dit is een plan voor de gehele gemeente. Het WRP is gebaseerd op de inhoud van dit plan.

Het vormt de broninformatie en bevat alle gegevens over de verschillende deelgebieden, inclusief gegevens over overstorten, uitlaten, randvoorzieningen, gemalen en tekeningen van de stelsels.

Voor- en nadelen van afkoppelen hemelwater bij gemengde rioolstelsels

Het afkoppelen van hemelwater bij bestaande gemengde rioolstelsels biedt de volgende voordelen:

- Minder afvoer van hemelwater naar de zuivering die daardoor beter of goedkoper werkt.
- Minder vaak en minder heftig werken van de riooloverstorten.
- Verminderde kans op wateroverlast bij extreme buien.
- Kans tot gebruik van het hemelwater in tuin en/of woning.
- Kans op aanvulling van het grondwater.
- Kans tot integrale keuzes gericht op klimaatadaptatie, duurzaamheid en biodiversiteit.

De keerzijde van de medaille is dat er nadelen zijn:

- Aanleg van een eventueel extra stelsel voor hemelwater is kostbaar, met name in bestaande gebieden.
- Uitbreiding van het te beheren areaal als wordt gekozen voor gemeentelijke voorzieningen.
- Er ontstaat kans op foutieve aansluitingen.
- Er bestaat risico op ontluchtingsproblemen.
- In sommige situaties risico op grondwateroverlast of schijnspiegels.

Kijk voor een uitgebreide beschouwing over de voor- en nadelen van afkoppelen in het rapport 2019-22 van STOWA met de titel “Afkoppelen – kansen en risico’s van anders omgaan met hemelwater in de stad”.

Beleid voor wateroverlast bij extreme buien

Rioolstelsels zijn veelal ontworpen voor probleemloze afvoer van hemelwater tot een neerslagintensiteit van ongeveer 20 mm/uur. Dit is voldoende voor alle normale dagen en ook voor de meeste zware en/of langdurige neerslag.

Af en toe, vooral bij zomerse stortbuien, komen hogere neerslagintensiteiten voor, tot wel 100 mm/uur. Het is erg kostbaar om rioolstelsels daarop te dimensioneren. Als zo'n bui (of hevige cel in een bui) slechts enkele minuten duurt is er weinig aan de hand. Het wordt een probleem als het langer aanhoudt. De verwachting is dat door de klimaat-verandering extreme buien vaker voorkomen. Het is geen wettelijke eis dat de gemeente het systeem zodanig ontwerpt dat zo'n bui probleemloos verwerkt kan worden. Het is wel een opgave voor de inrichting van de openbare ruimte om overlast en schade te beperken. In de klimaatstresstest is uitgegaan van een bui van 150 mm in 2 uur tijd. Deze heeft rond het jaar 2050 naar verwachting een kans op voorkomen van eens per 100 jaar.

Het belangrijkste kenmerk van dergelijke extreme buien is dat het water niet in de riolering past en dus op straat blijft staan en daar gaat stromen richting lage plekken. Op de lokaal laagste plekken komt alles bijeen en ontstaat overlast en soms ook schade. De nieuwe opgave wordt:

- het water overal vasthouden, liefst op elke kavel, zodat het nergens te veel wordt, en/of:
- het water her en der te geleiden naar geschikte laag gelegen plekken.
- Bij het ontwikkelen van ruimtelijke plannen dient deze nieuwe opgave mee te spelen.
- Hemelwaterafvoer wordt steeds meer een bovengrondse aangelegenheid met invloed op de inrichting van de particuliere kavel en de openbare ruimte.

Uitwerking van het beleid voor wateroverlast bij extreme buien

De gemeente spreekt van ernstige regenwateroverlast indien één van onderstaande situaties optreedt:

- Het water maakt het functioneren van vitale netwerken en objecten onmogelijk.
- Het water stroomt via de straat gebouwen binnen.
- Water blokkeert de doorgang in verkeersaders, doorgaande wegen en (fiets) tunnels.
- Water levert langer dan 4 uur hinder op voor het verkeer, inclusief fietsers of voetgangers.
- Hemelwater (anders dan gewone plassen) blijft langer dan 4 uur op straat staan.
- Water afkomstig uit het rioleringssysteem blijft langer dan 4 uur in een tuin staan.
- Het water op straat stinkt en/of bevat toiletpapier en andere visuele verontreinigingen.
- Putdeksels komen omhoog en leveren gevaarlijke situaties.

Naast ernstige overlast kan er sprake zijn van hinderlijke wateroverlast. Voorbeelden hiervan zijn water tussen de trottoirbanden en ondergelopen plantsoenen, achterpaden of tuinen gedurende beperkte tijd. Ernstige hemelwateroverlast vraagt om actie van de gemeente, maar bij hinderlijke wateroverlast is geen actie vereist.

De gemeente neemt de volgende uitgangspunten tot beleid, met de aantekening dat het meerdere jaren kan duren voordat bestaande knelpunten worden opgelost vanwege de vaak hoge kosten die ermee gepaard gaan:

- Bij riolering in bestaand en nieuw bebouwd gebied is de bedoeling dat bui 8 (20mm in 1 uur) via de riolering of andere voorzieningen kan worden afgevoerd zonder water op straat . Bij bui 10 (35,7 mm in 45 minuten) mogen er grote plassen ontstaan, mag er (minder dan 10 cm) water op straat staan voor de duur van maximaal 90 minuten, maar mag er geen water in gebouwen stromen.
- In bebouwde gebieden is de bedoeling dat de stresstest met een bui van T=100 met 150 mm in 2 uur, mag het water tot aan de entree en/of in voortuinen staan, is de waterhoogte van doorgaande wegen/ calamiteitenroute is minder dan 20 cm, waterdiepte in een groot deel van een gebied is minder dan 20 cm en de maximale duur van water op straat is 120 minuten, water in gebouwen is niet toegestaan.
- Als er maatregelen nodig zijn, dan maakt de gemeente een doelmatigheidsafweging. Situaties met mogelijke schade aan of in gebouwen hebben hoge prioriteit.

Taken in het oppervlaktewater vanuit de hemelwatertaak

De gemeente heeft een wettelijke taak voor hemelwater, het waterschap voor beheer van het watersysteem, zowel kwantitatief als kwalitatief. Tussen deze taken bestaat een overgangsgebied, waarin lokale keuzes moeten worden gemaakt. Hieronder een overzicht van randgebieden van de hemelwatertaak. De toerekeningen aan de rioolheffing staan vermeld in de financiële paragraaf.

Baggeren
Waterpartijen moeten geregeld worden gebaggerd omdat ze anders dichtslibben in ons vlakke land. De aanwas met slib kent meerdere bronnen waaronder de riolering. Het open houden van het systeem dient meerdere doelen, waaronder de afvoer van hemelwater. In de praktijk wordt het baggeren afgestemd met het waterschap. In een separaat waterplan zal ook de baggeropgave terugkomen.

Waterlopen en sloten in de bebouwde kom
Waterlopen, grachten, beken en sloten vervullen in de bebouwde kom een rol bij het bergen en afvoeren van hemelwater en voor het reguleren van de grondwaterstand. Ze horen daarmee bij de gemeentelijke watertaken, voor zover ze niet in beheer zijn bij het waterschap. Gemeenten en waterschappen stemmen dit per geval af.

Waterlopen en sloten buiten de bebouwde kom
Waterlopen in het buitengebied zijn in het algemeen in eigendom en beheer bij het waterschap. Voor de kleinere sloten en greppels liggen de zaken anders. Die zijn vaak in eigendom en beheer bij de gemeente, al dan niet gedeeld met een aanliggende particuliere grondbezitter. De functie is het drooghouden van het weglichaam en ontwatering van het aanliggende perceel. Voor optimalisatie van de afvoer is het waterschap op diverse locaties bezig met het ondieper maken van wateren.

Duikers
Duikers zijn essentieel voor de waterafvoer op plekken waar waterlopen en wegen kruisen. Ze hebben beheer en onderhoud nodig. Vaak is de gebruiker verantwoordelijk voor het onderhoud van de constructie van de duiker en het waterschap voor het doorstroomprofiel.

Beschoeiing
Beschoeiingen vormen een harde overgang tussen het watersysteem en de straat. Efficiënte omgang met schaarse ruimte is vaak een motief voor kademuren, naast toegankelijkheid voor schepen en esthetiek. Ze hebben beheer en onderhoud nodig. Deze taak wordt meestal niet bij het hemelwaterbeleid ondergebracht, maar bij de algemene dienst. In enkele gevallen liggen eigendom en onderhoud bij de eigenaren van aanliggende percelen. In een separaat waterplan zal de opgave voor beschoeiingen worden opgenomen.

Artikel 2.16 Omgevingswet

1. Bij het gemeentebestuur berusten, naast de elders in deze wet en op grond van andere wetten aan dat bestuur toegedeelde taken voor de fysieke leefomgeving, de volgende taken: a. op het gebied van het beheer van watersystemen en waterketenbeheer:

    Lid 1.a.2 - het treffen van maatregelen in het openbaar gemeentelijke gebied om structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de op grond van deze wet aan de fysieke leefomgeving toegedeelde functies zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken, voor zover het treffen van die maatregelen doelmatig is en niet op grond van artikel 2.17, 2.18 of 2.19 tot de taak van een waterschap, een provincie of het Rijk behoort.

Beleid bij meldingen over vocht of grondwateroverlast

1. Kelders en souterrains horen waterdicht te zijn, zodat ze geen last hebben van hogere grondwaterstanden. Dit is een verantwoordelijkheid van de eigenaar.

2. Kruipruimten horen ondiep te zijn. Diepe kruipruimten waarin grondwater voorkomt, kunnen beter worden opgevuld. Dit is een verantwoordelijkheid van de eigenaar.

3. Woningen horen voorzieningen te hebben waardoor vocht vanuit de fundering niet optrekt in de muren. Dit is een verantwoordelijkheid van de eigenaar.

4. Vochtoverlast in de woning wordt soms veroorzaakt door onbewust bewonersgedrag, zoals te weinig ventileren, geen afzuigkap gebruiken of de was drogen in huis. Dit is een verantwoordelijkheid van de bewoner.

5. Eigenaren of gebruikers van percelen kunnen zelf drainage aanleggen op eigen erf. De afvoer regelen in overleg met de gemeente, naar oppervlaktewater of op de eigen hemelwaterafvoer binnen de erfgrens.

6. Bij bovengenoemde punten kan de gemeente voorlichting verstrekken.

7. Structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de fysieke leefomgeving toegedeelde functies is aan de orde als:
   - De overlast vrijwel jaarlijks voorkomt, gedurende meerdere weken, en
   - De overlast blijvend van aard is, dus niet tijdelijk zoals bijvoorbeeld bij nieuwbouw, en
   - De overlast doorwerking heeft in de woonruimten, en
   - Bouwkundige ingrepen onmogelijk of onredelijk kostbaar zijn.

Informatie over droogte in relatie tot het WRP

Regionaal probleem met lokale verschillen.
Het uitblijven van regen is geen lokaal probleem maar is regionaal van aard. Hele gebieden ontvangen in zo'n periode minder neerslag dan gebruikelijk. Maar de manier waarop het probleem zich manifesteert is wel lokaal. De ene boom kan er wel tegen en de andere niet. Een hoge zandkop in het buitengebied heeft eerder last van droogte dan een laagte in het beekdal. Boeren maken van oudsher gebruik van deze kennis.

Droogvallende beken.
Langdurige droogte leidt tot droogval van watergangen en het wegvallen van de stroming. In een normale zomer treedt dit op in de haarvaten van het watersysteem. Bij extreme droogte kan droogval ook in grote waterlopen optreden met vissterfte tot gevolg en allerhande overlast. Daarnaast treedt schade op aan de biodiversiteit door droogvallende beken.

Hoger peil in de winter of niet?
Het waterschap en de grondeigenaren of -gebruikers kunnen een grote bijdrage leveren aan het beperken van droogteschade door de keuze van het waterpeil. Men kan in de winter in de bodem forse hoeveelheden opsparen door te kiezen voor een hoger peil in watergangen, sloten en drainage. Bij peil gaat het naast het waterpeil ook om het bodempeil van de ontwaterende voorziening. De tegenhanger van peilverhoging is dat akkers en weilanden minder begaanbaar zijn als er veel regen valt. Daarnaast is relevant dat een natte akker of weiland in de lente minder vlot opwarmt en dus kan leiden tot minder opbrengst leidt. Het is een lastige keuze om hierin de beste balans te vinden.

Sturen in de gewaskeuze of niet?
Een volgend punt is de gewaskeuze. Je ziet bijvoorbeeld maisteelt in gebieden die vroeger in de winter onder water stonden als beekdal. Tegenwoordig is de grond goed ontwaterd met drainage om vroeg in het voorjaar met de teelt te starten. Een begrijpelijke keuze, maar de tegenhanger is extra verdroging tijdens een droge periode. De vraag is of je als overheid hierin sturend wilt optreden. Dit is een moeilijke kwestie met veel kanten. In dit WRP gaan we hier niet verder op in. Op dit moment volstaat de notie dat gewaskeuze ertoe doet.

Omgang met een schaarse watervoorraad.
We zijn in Nederland niet gewend om water te zien als een schaarse grondstof. Van oudsher hebben we een nat land en willen we juist van het water af. Maar door de klimaatverandering kunnen droge zomers vaker voorkomen en dus moeten we leren omgaan met een beperkte watervoorraad. Het vraagt een andere omgang met water. Nu vinden we het nog vanzelfsprekend dat we de WC doorspoelen met drinkwater, dat we de tuin onbeperkt kunnen sproeien en dat het vrijwel niets kost. Er valt veel te winnen door een betere omgang met drinkwater. In het buitengebied kunnen landbouwers een grote bijdrage leveren door bewuster het gewas water te geven. Denk aan druppel-irrigatie in plaats van grote sproeiers. En bij boomkeuze geldt dat naaldbomen in het algemeen meer water uit de grond onttrekken dan loofbomen.

Hemelwater infiltreren in bebouwd gebied.
In bebouwd gebied kunnen particulieren en de gemeente een bijdrage leveren aan het beperken van de gevolgen van de droogte door te zorgen dat hemelwater infiltreert. Dus niet afvoeren via de riolering, maar het hemelwater ten goede laten komen aan de grondwatervoorraad. Veel tuinen en bermen zijn hiertoe geschikt te maken door te kiezen voor verlagingen. Natuurlijk zijn niet alle tuinen geschikt, het is maatwerk. Het vergt een cultuuromslag in bebouwd gebied om hemelwater in beginsel te infiltreren in plaats van af te voeren via de riolering. Communiceren en faciliteren zijn sleutelwoorden.

Schade aan fundering.
Het uitzakken van de grondwaterstand tot een lager peil kan leiden tot zetting van de bodem. Als een gebouw op staal is gefundeerd (dus zonder heipalen), dan kan dit leiden tot verzakking en scheurvorming. Dit behoort tot het risico van de eigenaar van het gebouw. Bij bewuste peilverlaging kan er sprake zijn van aansprakelijkheid.

Huis- en bedrijfsaansluitingen

Woningen en overige panden zijn meestal op de riolering aangesloten met aansluitleidingen. Via deze aansluitleidingen zamelt de gemeente vanaf de erfgrens het afvalwater in om het daarna door de riolering te transporteren. Elke aansluiting is een beginpunt voor gebruikmaking van het openbare rioolstelsel.

Bij gescheiden stelsels is sprake van twee aansluitingen, namelijk één voor afvalwater en één voor hemelwater.

Als het hemelwater niet direct is aangesloten met een aansluitleiding, dan is er sprake van een indirecte aansluiting. Het stroomt dan niet weg via een aansluitleiding, maar stroomt bijvoorbeeld bovengronds af naar de openbare ruimte.

Het eigendom van de aansluitleiding(en) is in veel gevallen tot en met het ontstoppingsstuk op de erfgrens van de perceeleigenaar en vanaf dat punt tot aan het hoofdriool van de gemeente.

Er is toenemende problematiek bij wijzigingen van bestaande aansluitingen. Bijvoorbeeld door functie-veranderingen van een woning naar een zorgboererij of van een woning naar een B&B/ camping. Dat gaat in de praktijk vaak mis.

Kolken en lijngoten

Kolken en lijngoten vormen een essentieel element van de riolering. Op deze plekken kan straatwater in de riolering stromen. Ook dit zijn beginpunten van het openbare rioolstelsel.

Mee-stromend straatvuil bezinkt grotendeels in de bak van de kolk of de lijngoot. Deze moeten regelmatig worden leeg gezogen. In onze gemeente gebeurt dat twee keer per jaar en op vervuiling gevoelige locaties vaker per jaar. Onze gemeente besteedt het kolken zuigen en goten reinigen uit aan marktpartijen die tevens zorg dragen voor afvoer en verwerking (inclusief mogelijk hergebruik) van het slib. Om deze vervuiling te verminderen is straatvegen van essentieel belang en om die reden worden die kosten ook deels bekostigd uit de rioolheffing.

Kolken en goten moeten niet alleen onderhouden worden, soms moeten we ook reparaties uitvoeren. Tijdens het reinigen van de kolken worden eventuele gebreken aan de kolken en goten geregistreerd. Deze gebreken worden jaarlijks verholpen. De aansluitleidingen van kolken en goten kunnen ook verstopt raken. Deze verstoppingen herstelt de eigen buitendienst van de gemeente of de onderhoudsaannemer van de gemeente.

Reinigen en inspecteren van vrij-verval riolen

Vrij-verval riolen vormen het meest omvangrijke, het meest kostbare en het meest bekende onderdeel van de gemeentelijke rioleringsvoorzieningen.

Riolen raken in de loop der jaren vervuild en kunnen zonder onderhoud zelfs dichtslibben. Dit speelt in Nederland sterk door het geringe afschot van onze riolen en soms door zonken ten gevolge van verzakking bij slappe bodems. Riolen moeten daarom regelmatig worden gereinigd. De gemeente besteedt het reinigen uit aan een marktpartij, die tevens zorg draagt voor afvoer en verwerking (inclusief mogelijk hergebruik) van het slib.

Riolering wordt gemiddeld één keer per 10 tot 15 jaar geïnspecteerd om de toestand vast te stellen inclusief de mate van degradatie. De gemeente besteedt de inspecties uit aan een gespecialiseerde marktpartij.

Riolen verouderen in de loop der jaren. Het is vooraf moeilijk te voorspellen hoelang een riool zal kunnen functioneren. Gemiddeld rekenen we met 60 jaar. Dit is onder meer afhankelijk van de kwaliteit van de buis, de zorgvuldigheid van de aanleg, de toestand van de ondergrond (ongelijkmatige zetting / bodemdaling) en de aard van het geloosde afvalwater. Daarnaast is van grote invloed of er op het riool wordt geloosd vanuit een persleiding met grote verblijftijden en de daaruit voortvloeiende H_2S vorming, die leidt tot stank en aantasting nabij het injectiepunt.

Gemalen en persleidingen

Rioolgemalen vormen een essentieel onderdeel van de riolering. Het ingezamelde afvalwater loopt via de riolen, die onder afschot liggen, vanzelf (oftewel onder vrij verval) naar het laagste punt. De rioolgemalen pompen vanuit de diepste punten van het rioolstelsel het water omhoog naar een volgend rioleringsgebied of naar de zuivering. Aan de drukzijde van het (eind)gemaal zit een persleiding, soms kilometers lang.

Onverhoopt uitvallen van rioolgemalen door een defect of door stroomstoring kan ertoe leiden dat het rioolstelsel geheel gevuld raakt en na verloop van tijd ongezuiverd afvalwater loost in een gebouw, of op straat of op het oppervlaktewater. Dit vormt een risico voor de volksgezondheid en het milieu. Gemalen dienen daarom voortdurend in goede staat te verkeren en de beheerder hoort te waken voor calamiteiten. Hiertoe worden de kleine gemalen één keer per jaar en grote gemalen twee keer per jaar onderhouden en gereinigd om storingen zoveel mogelijk te voorkomen (preventief onderhoud). De gemalen zijn opgenomen in het beheersysteem van de gemeente. Verder zijn de belangrijke gemalen voorzien van telemetrie, zodat een deel van het beheer op afstand kan geschieden en ze 24 uur per dag bewaakt zijn. Eens per vijf jaar worden alle gemalen gekeurd volgens NEN-normen.

Naast zogenaamd dagelijks onderhoud hebben de gemalen periodiek groot onderhoud nodig, waarbij de pompen en elektrische aansturing worden gerenoveerd of vervangen. Ook deze werkzaamheden worden uitbesteed aan gespecialiseerde marktpartijen. We gaan uit van een gemiddelde technische levensduur van 60 jaar voor vrijvervalriolering en persleidingen. Voor elektrische en mechanische installaties gaan we uit van 20 jaar.

Naast de gemeente beheert het waterschap ook rioolgemalen. Deze eindgemalen voeren het stedelijk afvalwater vanaf de kernen af naar de RWZI.

Buitengebied met pompunits en drukriool

De drukriolering in het buitengebied vormt een systeem op zichzelf. Langs de weg of op het erf van de woningen/panden staan pompunits die het afvalwater onder druk over grote afstanden verpompen. Drukriolering is alleen bedoeld voor het lozen van huishoudelijk afvalwater, niet voor mest, hemelwater, grondwater of oppervlaktewater.

De gemeente laat de pompputten 1x per jaar reinigen en onderhouden. Als een gemaal in storing valt, wordt dat zichtbaar door een rode lamp op het gemaal. Melding daarvan geschiedt meestal door de bewoners/eigenaren die anders hun afvalwater niet kwijt kunnen. Een storingsmelding leidt tot directe actie. Preventief onderhoud doet de buitendienst van de gemeente.

Drainage

Drainage is bedoeld om de grondwaterstand te reguleren. In laaggelegen beekdalen, op sommige sportvelden en speelterreinen en op slecht doorlatende grond is dit een essentiële voorziening. De gemeente zorgt voor het doorspuiten van drainage in openbaar gebied om verstopping te voorkomen.

Daarnaast hebben particulieren soms drainage op eigen perceel in eigen beheer. Dit water mag niet worden aangesloten op de drainge of het rioolstelsel van de gemeente, maar mag alleen rechtstreeks naar oppervlaktewater.

Wadi

Een wadi is een groene greppel in het stedelijk gebied. Het is een afkorting van Water Afvoer Drainage en Infiltratie. Een wadi bergt regenwater en zuivert het, waarna het water infiltreert in de ondergrond. Zo helpt de wadi tegen wateroverlast en droogte. De wadi heeft verschillende functies in het stedelijk gebied en je vindt hem in vele vormen. Vaak zit er infrastructuur onder om het water te bergen en af te voeren, zoals infiltratiekratten, granulaatkorrels en drainbuizen.

Individuele Behandeling van Afvalwater (IBA)

Een IBA is een verzamelnaam voor lokale zuiveringsvoorzieningen. Ze kunnen bij een huis of een bedrijf het huishoudelijke afvalwater zuiveren. Na de zuiveringsvoorziening kan het water worden geloosd op het oppervlaktewater of gelijkmatig op de bodem. Het gezuiverde afvalwater wordt in de meeste gevallen geloosd op het oppervlaktewater. Hergebruik van het gezuiverde water komt overigens steeds vaker voor.

Er zijn verschillende IBA-systemen. Het bekendst is de septic tank. Andere systemen zijn bijvoorbeeld de biorotor, het oxidatiebed of het helofytenfilter.

Het dagelijks onderhoud en storingen worden door het waterschap gedaan en behandeld. Groot onderhoud en vervanging komt voor rekening van de gemeente.

Voor nieuwe ontwikkelingen is een individuele lokale zuivering niet zondermeer een optie. Een nieuwe IBA wordt niet beheerd en onderhouden door de gemeente. De lozer is hiervoor zelf verantwoordelijk.

Bewustwording lozingen

Verstopte rioolgemalen door zaken die niet in de riolering thuishoren, zoals doekjes.

Een groot deel van de storingen bij rioolgemalen bestaat uit verstopping door restanten van doekjes. Het gaat om niet afbreekbare toiletdoekjes, damesverband en een enkele keer een verloren dweil. In tegenstelling tot toiletpapier lossen deze doekjes niet op in het afvalwater waardoor sommige pompen verstopt raken en/of onnodig veel draaiuren maken. In enkele gevallen raken de pompen ernstig beschadigd, waardoor dure reparaties nodig zijn. In het buitengebied is dit soms direct terug te voeren tot de betreffende lozer op de unit van de drukriolering. In stedelijk gebied weet je haast nooit wie de lozer is geweest.

Medicijnen, vet en olie niet in het riool.

Vet en olie horen niet thuis in het riool omdat het verstoppingen veroorzaakt. Op de website “frituurvetrecyclehet” is informatie beschikbaar over de gevolgen van vetlozingen en over methoden van inzameling. Daarnaast vragen we aandacht voor het inleveren (apotheek) dan wel weggooien (grijze container) van restanten van medicijnen. Deze mogen niet in de WC / gootsteen.

Gegevensbeheer

Correcte gegevens van de te beheren objecten vormen de basis voor goed beheer. De objectgegevens zijn opgenomen in de volgende systemen:

- Beheerpakketten GBI voor de gegevens van riolen, inspectieputten, kolken, etc.
- Huisaansluitleidingen worden bijgehouden in een GIS-kaart.
- Beheerpakket SAM voor het gegevensbeheer van de gemalen en Telecontrolnet voor gemalenbeheer en de monitoring van overstorten..
- CARS wordt gebruikt voor de hoofdgemalen (telemetrie).

Via het gezamenlijke gegevensbeheer in de werkregio wordt het beheersysteem bijgehouden en volledig up-to-date gehouden.

Hydraulische berekeningen

Rioleringsvoorzieningen moeten voldoende capaciteit hebben om naar behoren te kunnen functioneren.
Bij het dimensioneren van deze voorzieningen worden daarom hydraulische ontwerpberekeningen uitgevoerd.
Periodiek worden controleberekeningen uitgevoerd om te bezien of de voorziening nog voldoet als er gewijzigde omstandigheden zijn in de praktijk of andere aanleidingen.

Het gaat onder meer om de volgende berekeningen:

- Berekening van de afvoer (debieten, afschot, stroomsnelheden, verloren berging, aantal uren berging, etc.) van afvalwater richting RWZI.
- Berekening van rioolgemalen (pompcurves, pomptypen, pendelberging, samenloop) en persleidingen (snelheid, weerstand, waterslag).
- Berekening van de afvoer van zware buien in de riolering, bijvoorbeeld bui 8 of 9.
- Berekening van de afvoer bij een extreme bui met afvoer over straat.
- Berekening van bijzondere voorzieningen als wadi’s, retentievijvers, infiltratie¬systemen, stuwputten en dergelijke.
- Waterbalans van een stedelijk gebied.
- Grondwaterberekeningen, onder meer gericht op benodigde drooglegging en drainage.

Monitoring van het systeem-functioneren

Monitoring is het waarnemen van het feitelijke gedrag en dit in relatie brengen met het beoogde gedrag.

Rioleringsvoorzieningen zoals rioolbuizen, gemalen, pompunits, overstorten en drainage worden gedimensioneerd op basis van theoretische berekeningen met diverse aannamen. Deze werkwijze is heel gebruikelijk in de civiele techniek. Het is in feite de enige bruikbare manier om grootschalige voorzieningen te ontwerpen. Het is ook gebruikelijk dat het feitelijke functioneren enigszins afwijkt van de ontwerpuitgangspunten. Zolang dit binnen redelijke marges blijft is er niets aan de hand en voldoet het systeem aan de verwachtingen. Maar als het feitelijke functioneren fors afwijkt van de verwachting, dan kan het nodig zijn om in te grijpen. Het kan bijvoorbeeld gaan om afvoerhoeveelheden die afwijken of om plekken met water op straat terwijl het stelsel wel voldoet aan ontwerpbui 8+15% en daarnaast wordt het getoetst met een klimaatbui (stresstest) van 150 mm in 2 uur.

Gemalen en persleidingen zijn een essentieel onderdeel in het transport van afvalwater. Het zijn de meet- en monitor-punten in het systeem en van daaruit ook de plekken waar je kan sturen, mocht dat nodig zijn. Een scherp beeld hoe het afvalwatersysteem werkt wordt alleen maar belangrijker. Samenwerking met andere gemeenten of met het waterschap kan zeker helpen hier stappen in te zetten. Maak samen een meetplan waarmee je methodische de werking van het systeem in kaart brengt. Van daaruit kan je verbeteren en sturen.

Kwaliteit-gestuurde rioolvervanging

In gemeente Noordenveld is de afgelopen jaren veel ervaring opgedaan met kwaliteit-gestuurde rioolvervanging.

Wij hanteren het principe van kwaliteit gestuurde rioolvervanging. Dit betekent dat we niet automatisch tot vervanging overgaan op basis van de leeftijd van het rioolstelsel, maar dat we sturen op de daadwerkelijke staat en functie van het riool. Een riool gaat gemiddeld tussen de 60 en 80 jaar mee, maar de leeftijd alleen is geen doorslaggevende factor. We brengen de kwaliteit van onze rioolstelsels systematisch in beeld met inspecties en risicobeoordelingen. Daarbij houden we ook rekening met de locatie en functie van het riool, zoals of het ligt onder drukke verkeersroutes of in gebieden met een hoge bebouwingsdichtheid. Door deze aanpak kunnen we onze middelen efficiënt inzetten, onnodige vervanging voorkomen en gericht investeren in de onderdelen van het stelsel die het meest kwetsbaar of essentieel zijn. Zo waarborgen we de betrouwbaarheid en duurzaamheid van het rioolstelsel op lange termijn.

Rioolvervanging kan ook onderdeel zijn van een integraal project, dan is de kwaliteit van het riool niet leidend, maar wordt riolering wel vervangen als de verwachting is dat het binnen afzienbare tijd toch noodzakelijk is of dat de ligging moet veranderen bij een herinrichting.

Riool repareren, relinen of vervangen?

De rioolbeheerder kan maatregelen formuleren aan de hand van de rioolinspecties en de beoordelingen. Soms kan worden volstaan met onderhoud en reparaties. In andere gevallen is het riool zodanig verouderd dat relinen of vervangen aan de orde is. Bij relinen wordt binnenin de oude riolering een nieuwe kunststof voorziening aangebracht. Bij vervanging wordt de straat opgebroken en worden nieuwe buizen, putten en aansluitleidingen aangelegd. Rioolvervanging is daardoor een zeer ingrijpende maatregel. Dikwijls wordt tegelijk de wegconstructie verbeterd, het wegdek vernieuwd en de openbare ruimte opnieuw ingericht. Rioolvervanging vraagt daarom een goede voorbereiding en afstemming met andere vakgebieden. Relinen is minder ingrijpend en is meestal aanzienlijk goedkoper. Relinen biedt echter niet altijd een goede oplossing, zoals bij verzakte riolering. Ook in andere opzichten geeft relinen een ander product dan rioolvervanging, zo ontbreken bijvoorbeeld nieuwe aansluitleidingen, nieuwe putten en de kans om het wegdek integraal te vernieuwen of het wegtracé te verplaatsen.

Calamiteiten door falende objecten in de riolering

Het rioolstelsel kent veel objecten die om wat voor reden dan ook kunnen uitvallen. Denk bijvoorbeeld aan pompen in de drukriolering, gemalen in het vuilwaterriool, tunnelbemalingen, verstoppingen van leidingen, scheuren in de riolering of zelfs het instorten van het wegdek door zandinloop in rioolbuizen en/of putten. Het falen van één of meer objecten kan het functioneren van het gehele systeem ondermijnen. Het uitvallen van rioolgemalen door een defect of stroomstoring kan er bijvoorbeeld toe leiden dat het rioolstelsel geheel gevuld raakt en na enkele uren ongezuiverd afvalwater loost in een gebouw, of op straat of op het oppervlaktewater. Dit vormt een risico voor de volksgezondheid en het milieu.

Daarom is het van belang dat voor de meest vitale objecten in het rioolstelsel een calamiteitenprocedure bestaat, zodat het uitvallen van deze objecten snel kan worden verholpen.

Calamiteiten door externe factoren

Riolering kan een onverwachte rol spelen bij calamiteiten.
Realistische externe risico's zijn:

- ontploffingen in het riool na inloop van brandstof,
- ontruiming van woningen na verspreiding van giftige stoffen,
- uitval van de RWZI na lozing van een onbekende stof bij een ongeval, een bedrijfsincident of door opzet,
- stopzetting van drinkwaterwinning na lozing van bluswater.

Het WRP is niet de aangewezen plek om dit uit te werken. Dit hoort thuis bij de algemene bestrijding van incidenten en calamiteiten, met een centrale rol voor de Veiligheidsregio of Brandweer. Elke gemeente beschikt daartoe over een model met stappen voor opschaling en organisatie.

- Van belang is dat men bij het oefenen aandacht schenkt aan het verspreidingsgevaar via riolering.
- Verder is essentieel dat de calamiteitenorganisatie snel kan beschikken over juiste informatie van de riolering.

Relaties van rioleringsbeheer met aanpalende gemeentelijke vakgebieden

Wegbeheer
Riolering, kolken en aansluitleidingen liggen in en onder de weg. Ook kan de weg onderdeel zijn van het hele systeem voor ontwatering. Werkzaamheden aan het één beïnvloeden het ander. Samenwerking en afstemming is daarom vereist.

Klimaatadaptatie
Bij de omgang met regenwater en grondwater speelt de riolering (wadi's, HWA en drainage) een belangrijke rol. De inrichting van de publieke en private buitenruimte is bepalend voor de effecten van hevige regenval, droogte en hitte.

Inrichting openbare ruimte
Hemelwaterafvoer wordt sterk beïnvloed door de inrichting van de openbare ruimte. Vooral bij extreme buien speelt het spel van hoog en laag een cruciale rol, het vormt het verschil tussen gereguleerde afvoer of overlast. Samenwerking en afstemming is daarom vereist.

Schoonhouden openbare ruimte
Straatvegen en kolken zuigen hebben met elkaar te maken. Een schonere straat leidt tot minder vuil in de kolken. Maar kolken zuigen is goedkoper dan straatvegen, dus de relatie is beperkt.

Beheer gemeentelijke waterlopen
Grotere vijvers en watergangen zijn in beheer bij de waterschappen. Kleinere sloten en greppels in bebouwd gebied zijn vaak in beheer bij de gemeente en spelen een belangrijke rol voor de hemelwatertaak en de grondwatertaak. Verder beheert de gemeente sloten in het buitengebied, die bijdragen aan het waterbeheer.

Ontwikkelingsprojecten (woningbouw en herstructurering)
Bij ontwikkelingsprojecten spelen talloze aspecten een rol, waaronder de gemeentelijke watertaken ten aanzien van afvalwater, hemelwater en grondwater. Het is een kunst om aan alle belangen tegemoet te komen.

Uitvoeringsprojecten
Tijdens het ontwerp en de uitvoering van rioleringswerken is het van belang dat de kwaliteit wordt geborgd, zodat de rioleringsbeheerder goede objecten krijgt overgedragen.

Omgevingsvergunningen
Wateraspecten vormen onderdeel van de Omgevingsvergunning. Deze moeten goed worden meegenomen.

Opsporen foutieve aansluitingen en handhavend optreden
Foutieve aansluitingen zijn een lastig punt binnen het rioleringsbeheer. Bij het opsporen en herstellen treed je in het domein van de particulier. Dit moet goed worden afgestemd.

Gemeentelijk vastgoedbeheer i.v.m. gemaalbehuizingen
Grotere rioolgemalen zijn geplaatst in speciale behuizingen. kleinere pompen zijn vaak voorzien van schakelkasten op het maaiveld.

Duurzaamheid en milieubeleid
Keuzes inzake beleid en beheer van riolering hebben effecten in termen van duurzaamheid en milieu.

Financiën en belasting
Rioleringsbeheer kost geld. Dit punt wordt verderop in dit WRP uitgewerkt.

Aspecten van de samenwerking tussen de gemeente en de waterbeheerder(s)

Watertoets/Weging van het waterbelang
Dit is het proces van overleg met de waterbeheerder bij stedenbouwkundige en andere ontwikkelingen in de openbare ruimte, waardoor inzichten over het water al vroegtijdig worden meegenomen in het ruimtelijke ontwerp.

- Locatiekeuze – ruimtelijke ordening
  Het gaat om de vraag of de plek geschikt is voor de gewenste ontwikkeling of dat het beter elders kan. Andersom kan ook, namelijk dat de waterbeheerder ruimte voor water zoekt en de gemeente daarbij nodig heeft.
- Peilbeheer – ruimtelijke ordening
  Het waterschap is verantwoordelijk voor het peilbeheer. Het bedient daarmee de ruimtelijke functies zo goed mogelijk. Het beleid van beide overheden moet daarom op elkaar afgestemd zijn.
- Systeemkeuze – ruimtelijke inrichting
  Het gaat bijvoorbeeld om de keuze voor een wadi omdat dit retentie geeft gecombineerd met zuivering van straatvuil en lagere belasting van de RWZI.

Waterketen
De waterketen is het geheel van drinkwater via riolering tot de zuivering RWZI, dus grofweg alles in een buis ten behoeve van onze kraan in huis en bedrijf.

- RWZI en rioolstelsels
  Het waterschap is beheerder van de RWZI, inclusief de hoofdrioolgemalen met bijbehorende persleidingen. Het aansluitende rioolstelsel is in beheer bij de gemeente. Samenwerking en afstemming is daarom vereist.
- Lozing op de riolering
  De gemeente is bevoegd gezag voor lozing op de riolering, terwijl dit mede effect heeft op de werking van de RWZI. Afstemming van beleid en handhaving is daarom nodig. Bij bedrijfsmatige lozingen gaat het ook om voorzuivering, het delen van informatie en handhaving.
- Lozingen vanuit de riolering op oppervlaktewater.
  Uitlaten en riooloverstorten zijn nodig om hemelwater te lozen. De hoeveelheid water en de mate van verontreiniging zijn onderwerp van gesprek tussen waterschap en gemeente.
- Diverse andere onderwerpen, zoals deels elders besproken in dit WRP, vragen om samenwerking:
  Dun water, rioolvreemd water, discrepantie, afvalwater in het buitengebied, afkoppelen hemelwater, monitoring.

Waterlopen
Het waterschap voert het beheer over het watersysteem met de grotere waterlopen. Sloten in het buitengebied en in kernen vallen onder gemeentelijk of particulier beheer. Onderwerpen van afstemming zijn onder meer peilbeheer, oeverbeheer, baggeren, afvoer van maaisel en eventuele toekomstige herinrichting. Ook duikers, bruggen, beschoeiingen, kademuren en dergelijke vergen afstemming tussen waterschap en gemeente.

Waterkeringen
Het waterschap voert het beheer over regionale waterkeringen. Onderwerpen van afstemming zijn onder meer vergunningen, recreatief medegebruik en eventuele toekomstige herinrichting.

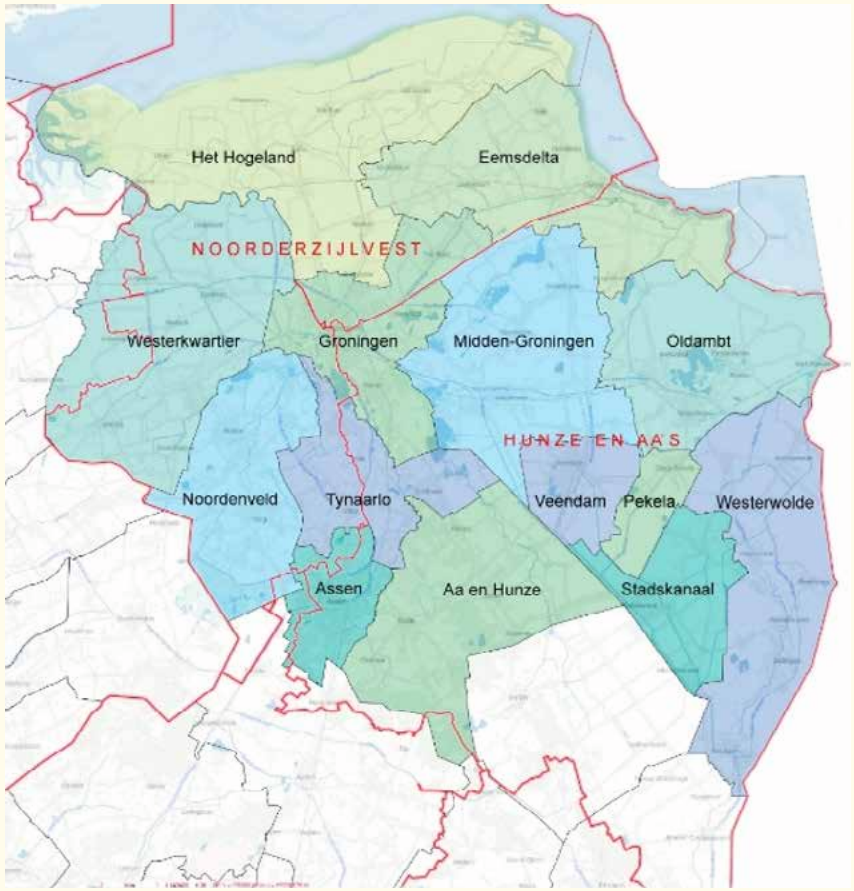
Omgevingsvergunning
De gemeente geeft omgevingsvergunningen af. Dit geldt ook voor projecten die het waterschap wil realiseren. Samenwerking en afstemming is daarom vereist.

Samenwerking Klimaatadaptatie RAS
We werken aan een gezamenlijke ambitie, vanuit een gezamenlijke strategie. Er is een Regionale Adaptatie Strategie (RAS) opgesteld voor alle professionele stakeholders die werken aan klimaatadaptatie, om duidelijk te maken hoe er in de samenwerkingsregio Groningen en Noord-Drenthe gewerkt wordt aan een klimaatadaptieve leefomgeving.

Samenwerkingsverband Groningen en Noord Drenthe – Regionale samenwerking

In Groningen en Noord-Drenthe werken 14 gemeenten, waterschappen en waterbedrijven samen in de waterketen. De riolering, waterzuivering en drinkwatervoorziening worden beter op elkaar afgestemd en taken worden zo mogelijk gezamenlijk uitgevoerd.

De samenwerking is gestart begin 21ste eeuw rondom riooloverstorten en drukriolering, geïntensiveerd in de periode van het BAW 2011 (Bestuursakkoord Water) en inmiddels uitgebreid met klimaatadaptatie.

Bron: website samenwerking Groningen en Noord Drenthe

Gemengde activiteiten en enkele activiteiten die niet tot de riolering behoren

Gemengde activiteiten dienen meerdere doelen. Bijvoorbeeld straatreiniging. Dat wordt hoofdzakelijk gedaan voor het schoonhouden van de openbare ruimte. Maar het dient ook de riolering, omdat de kolken dan minder vaak hoeven te worden gereinigd. Van zo'n gemengde activiteit kan een gedeelte van de kosten worden toegerekend aan de rioolheffing. Het percentage van kostentoerekening is enigszins arbitrair en dient naar redelijkheid te worden gekozen.

Onderstaand worden enkele gemengde activiteiten besproken:

- Straatreiniging.
  Straatreiniging dient in eerste plaats het beheer van de openbare ruimte. In tweede instantie treedt een besparing op bij het reinigen van de kolken. In gemeente Noordenveld worden de kosten van straatreiniging voor 50% toegerekend aan de rioleringszorg.
- Kwijtschelding.
  Volgens het minimabeleid kan kwijtschelding worden aangevraagd, dit wordt doorbelast aan de rioolheffing. Hiervoor is een bedrag van €130.000 op genomen in de begroting, dit komt niet ten laste van de rioolheffing.
- Sloten binnen de bebouwde kom.
  Sloten binnen de bebouwde kom vormen een kans om hemelwater af te koppelen van de riolering en passen bij duurzaam stedelijk waterbeheer. Het is verdedigbaar de kosten hiervan deels toe te rekenen aan de rioleringszorg. In gemeente Noordenveld gebeurt dit voor 50%.
- Onderhoud WADI's.
  Een WADI is in essentie een voorziening voor de hemelwaterzorgplicht van een gemeente. In de praktijk zien bewoners een WADI vaak als een groenvoorziening of een speelplek. Die functies heeft een WADI vaak ook. Het lijkt redelijk het beheer volledig toe te rekenen aan de rioolheffing. Het reguliere maaien blijft vallen onder groenonderhoud.
- Waterdoorlatende verharding.
  Waterdoorlatende verharding is primair een verharding (bijvoorbeeld rijbaan, parkeerplaats, fietspad of wandelpad). Het feit dat de verharding doorlatend is, draagt bij aan het verwerken van regenwater en het aanvullen van het grondwater. Het lijkt redelijk het beheer volledig toe te rekenen aan de rioolheffing.

Onderstaand worden enkele activiteiten besproken die niet tot de riolering behoren:

- Onkruidbestrijding wordt niet uitgevoerd ten behoeve van de rioleringszorg. Enige vertraging van de afstroming op straat naar de riolering is zelfs gunstig.
- Bomen planten doe je niet ten behoeve van de gemeentelijke watertaken. In de winter kan een hoge grondwaterstand een probleem zijn die je aanpakt met maatregelen, zoals drainage. Een boom helpt niet of nauwelijks omdat de verdamping in de winter vrijwel stilligt. In de zomer verdampt een boom juist veel water en dat kan zelfs ongewenst zijn vanwege verzakkingsrisico van aangrenzende bebouwing. In brede zin van de klimaatopgave heeft het planten van bomen wel veel effect, de afweging is uiteraard altijd integraal.
- Bestrijding van hitte hoort niet bij de gemeentelijke watertaken, maar is soms wel een bijkomend voordeel van een maatregel.

Communicatie rioleringsbeleid

Communicatie van het beleid voor water en riolering. Intern het beleid volgen. Extern burgers en bedrijven wijzen op mogelijkheden en op geldende regels.

Ongeoorloofde lozingen op de drukriolering aanpakken

Er lijkt sprake te zijn van ongeoorloofde lozingen op de drukriolering, zoals vet en mest. De bedoeling is om dit aan te pakken, samen met de Omgevingsdienst en het Waterschap. Daarnaast is het ongewenst om hemelwater te lozen op de drukriolering omdat dit leidt tot overbelasting en hogere kosten.

Meten en monitoring systeem

In de samenwerkingsregio hebben het project Meten en Monitoren. Hierin bekijken we het afvalwatersysteem als één geheel. Op die manier zijn verbeteringen en aanpassingen mogelijk die goed op elkaar zijn afgestemd.

Data uit de besturingsprogramma's (hoofdposten) van de individuele organisaties brengen we samen in een centrale database van waterschap Noorderzijlvest. De gegevens die we zo verzamelen geven specialisten de mogelijkheid om de hele keten, van toilet tot uiteindelijke lozing op het kanaal te analyseren en daarover te adviseren. Dat levert een verbetering op in de kwaliteit en het kostenplaatje. Wat uiteindelijk weer ten goede komt aan onze inwoners. Meten en Monitoren is een kwaliteitsverbetering in data over het afvalwatersysteem.

Het systeem om rioolwater in te zamelen, te transporteren en weer schoon te maken voeren verschillende organisaties uit. De gemeente zorgt voor de riolering en het waterschap voor de zuivering van het rioolwater. Deze organisaties focussen hierbij op hun eigen onderdeel in plaats van op het grote geheel. Met Meten en Monitoren zorgen we samen voor een overall beeld van dat afvalwatersysteem, waardoor we het beheer optimaliseren. Het project betekent een grote winst voor alle organisaties. Er ontstaat een kwaliteitsverbetering in de beheergegevens, waarbij toekomstbestendige investeringen het doel zijn.

Deze planperiode komen nog een aantal ontwikkelingen op ons af, zoals de EU richtlijn Stedelijk Water en een verscherping binnen de kaders van de Kaderrichtlijn Water (KRW) richting gemeenten.

De herziening van de Europese Richtlijn Stedelijk Afvalwater is op 5 november 2024 definitief geworden, na instemming in de Raad van de Europese Unie. De herziene richtlijn omvat een pakket aan maatregelen dat moet leiden tot een betere bescherming van de waterkwaliteit en de volksgezondheid in Nederland en Europa. Zo komen er strengere kwaliteitseisen voor de inzameling en behandeling van huishoudelijk afvalwater in heel Europa. Dit betekent meer inspanningen voor gemeenten (riolering) en waterschappen (zuivering van rioolwater). De richtlijn zal de komende jaren door het Rijk in de nationale wetgeving moeten worden opgenomen.

Dit betekent mogelijk extra inspanningen voor ons als gemeente. Indien mogelijk wordt dat ook gezamenlijk opgepakt.

Wadi’s onderzoek naar functioneren

De bestaande wadi’s dienen een belangrijk doel, maar werken niet altijd en overal optimaal. Er blijft te vaak water in staan terwijl dit behoort te infiltreren. Het project heeft tot doel om de wadi’s onder de loupe te nemen. Duidelijke richtlijnen opstellen voor nieuwe wadi’s en deze meegeven aan projectontwikkelaars. Let op dat er een ondergrondse constructie met korrels, drainage, regelput en afvoermogelijkheid wordt meegenomen in het ontwerp. Bij bestaande wadi’s verdient het onderhoud meer aandacht zodat de bodem voldoende doorlatend blijft. Wadi’s horen na een dag weer droog te staan. Dit is niet alleen van belang voor het feitelijke functioneren, maar ook voor de beeldvorming.

Rioleringsbeleid concreet verwoorden per perceel voor het Omgevingsplan

In het Omgevingsplan wordt in het digitale stelsel het beleid per perceel weergegeven. Het beleid voor afvalwater, hemelwater en grondwater staat hier toegespitst per perceel.

Hoogtemetingen in het rioolstelsel

Voor effectief rioolbeheer zijn betrouwbare gegevens over ligging en hoogteligging onmisbaar. Het huidige databestand bevat onzekerheden en sluit mogelijk niet aan bij de werkelijke situatie. Bovendien kunnen effecten van bodemdaling de werking van het stelsel beïnvloeden. Daarom start de gemeente een project om het complete rioolstelsel opnieuw in te meten met moderne meet- en GIS-technieken. De actuele hoogtedata worden direct gekoppeld aan beheersystemen en vormen de basis voor hydraulische berekeningen en scenario-analyses. Hiermee kan de gemeente knelpunten beter voorspellen, onderhoud efficiënter plannen en investeringen onderbouwen. Zo ontstaat een robuust fundament voor toekomstgericht en klimaatadaptief rioolbeheer.

Degradatie-analyse

Riolering heeft een eindige levensduur. Na verloop van tijd kunnen bijvoorbeeld zettingen optreden of lekkende voegen of aantasting van beton. Een belangrijke indicator is de leeftijd, maar soms zijn relatief jonge riolen toch snel versleten, bijvoorbeeld door slechte aanleg of door aantasting ten gevolge van lozingen vanuit de drukriolering. De toestand van de riolering wordt daarom periodiek geïnspecteerd met behulp van speciale rijdende camera's. Dat resulteert in een nauwkeurige beoordeling en rapportage.

In het project degradatie-analyse wordt systematisch gekeken naar de achteruitgang van de bestaande riolering, inclusief extrapolatie naar de toekomst. Dit geeft een inschatting van de kosten voor het in stand houden van de riolering op korte en langere termijn. Dit is belangrijke input voor de berekening van de benodigde rioolheffing.

Onderzoek persleidingen

Om te komen tot een beheer- en onderhoudsplan dient eerst de conditie (lekkage, sterkte, hydraulica en zetting) van de bestaande persleidingen te worden bepaald. Dit kan door de prioritaire persleidingen te reinigen d.m.v. piggen en te inspecteren d.m.v. intelligent pigging, ultrasoon of elektroscan. Daarnaast kan veel informatie worden ontleend aan de beoordeling van persleidingen die vervangen zijn/worden. Omdat inwendig onderzoek bij persleidingen relatief duur is, ligt het voor de hand om op zoek te gaan en gebruik te maken van kennis, inzichten en ervaring die elders al is opgedaan (literatuurstudie).

Opstellen Systeemoverzicht Stedelijk Water (SSW)

Het SSW beschrijft het circulair stedelijk watersysteem en de bijbehorende voorzieningen en objecten tot in detail. Hiermee biedt het SSW belangrijke basisinformatie over het systeem voor het WRP, voor de beheerders van zuivering, oppervlaktewater, wegen, groen en openbare ruimte en voor de ruimtelijke planvorming.

Het SSW geeft ook gedetailleerd inzicht in het hydraulisch en milieutechnisch functioneren van het stedelijk watersysteem. Dit inzicht is belangrijk om het beheer van de infrastructuur en het treffen van maatregelen bij te kunnen sturen.

Met de informatie in het SSW kan de stedelijk waterbeheerder beoordelen of het systeem voldoet aan de gestelde eisen in het WRP en vanaf 2024 de omgevingsvisie en het omgevingsprogramma en -plan.

Met de informatie in het SSW kan waar nodig het nemen van een maatregel worden verkend en hydraulisch en/of milieutechnisch worden doorgerekend om de gestelde doelen (alsnog) te halen.

(Bron: Stichting Rioned).

Artikel 228a Gemeentewet

1. Onder de naam rioolheffing kan een belasting worden geheven ter bestrijding van de kosten die voor de gemeente verbonden zijn aan:
   a. de inzameling en het transport van huishoudelijk afvalwater en bedrijfsafvalwater, alsmede de zuivering van huishoudelijk afvalwater en
   b. de inzameling van afvloeiend hemelwater en de verwerking van het ingezamelde hemelwater, alsmede het treffen van maatregelen teneinde structureel nadelige gevolgen van de grondwater¬stand voor de aan de grond gegeven bestemming zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken.
2. Ter zake van de kosten, bedoeld in het eerste lid, onderdelen a en b, kunnen twee afzonderlijke belastingen worden geheven.
3. Onder de kosten, bedoeld in het eerste lid, wordt mede verstaan de omzetbelasting die als gevolg van de Wet op het BTW-compensatiefonds recht geeft op een bijdrage uit dat fonds.

Begrotingsregels voor de rioolheffing vanuit het Besluit Begroting en verantwoording (BBV)

Onderwerp	
1. Afschrijvingslasten uitbreidingsinvesteringen	Dit betreft investeringen die leiden tot een toename van het aantal aangesloten percelen. BBV: Investeringen met economisch nut, hoofdregel is activeren en afschrijven, sparen en/of direct ten laste brengen van voorziening zijn ook opties. Eerste aanleg wordt veelal bekostigd uit grondprijs (via grondexploitatie).
2. Afschrijvingslasten vervangingsinvesteringen (ook sparen of ideaalcomplex is mogelijk)	Voor vervangingsinvesteringen zijn er 3 mogelijkheden. a. Hoofdregel BBV is: activeren en afschrijven, zoals bij uitbreidingsinvesteringen. b. Sparen via voorziening. c. Ideaalcomplex: Bedrag voor vervanging in rioolheffing is gelijk aan (jaarlijkse) omvang vervangingsinvestering (systematiek gemeente Noordenveld). Bij vervangingspieken kan het tarief meestijgen of kan een combinatie worden gemaakt optie a, b en c.
3. Rentelasten investeringen	Veel gemeenten werken met renteomslag percentage: rente x activa riolering. Gemeenteraad kan besluiten tot rentetoerekening over reserves en voorzieningen. BBV – Rente: Rentetoerekening aan taakvelden is verplicht (Notitie Rente BBV).
4. Groot onderhoud of toevoeging voorziening onderhoud	Het onderscheid van groot onderhoud ten opzichte van vervanging is dat vervanging levensduur-verlengend is. Bv deelrelining wordt niet gezien als groot onderhoud.
5. Klein onderhoud, toerekeningen, administratieve lasten etc.	De kosten van de overhead mogen wel mee worden genomen in de kostprijsberekening voor het tarief. Het belang van een toelichting op de kostendekkendheid in de paragraaf lokale heffingen is toegenomen. Veel rechtszaken gaan over toerekeningen, dat vraagt om een goede onderbouwing (vooraf) van alle toerekeningen aan de rioolheffing. Een actuele kostendekkingsberekening die aansluit bij het WRP en bij de verordening.
6. BTW	Gemeente mag bij berekening hoogte rioolkosten ook geraamde btw meenemen, dit wordt gedaan bij onze gemeente.
7. Overschot op rekeningbasis	Een overschot op rekeningbasis kan in principe vrijvallen in algemene middelen. Maar er is veel voor te zeggen: “Geld opgehaald bij de burger voor het riool blijft in het riool”. De gemeenteraad bepaalt wat er gebeurt via de financiële verordening. Bij onze gemeente loopt dit via de voorziening.
8. Voorziening riolering	Reserves zijn gereserveerde bedragen waar geen verplichtingen tegenover staan. Voorzieningen zijn gereserveerde bedragen waar wel verplichtingen tegenover staan. Er zijn 3 typen voorzieningen voor riolering: 1. Groot onderhoud. 2. Vervangingsinvesteringen. 3. Niet uitgevoerd werk (besparing kapitaallasten). In de ideale situatie zijn bovengenoemde voorzieningen en een (bestemmings)reserve aanwezig.
9. Egaliseren lasten en tarieven	Schommelingen in het tarief kunnen worden voorkomen door gebruik te maken van de voorzieningen.

Tarieven rioolheffing 2026

Aantal aansluitingen op riolering WOZ <30.000	632
Tarief rioolheffing	**€ 63,70**

Aantal aansluitingen op riolering WOZ 30.000-60.000	154
Tarief rioolheffing	**€ 132,59**

Aantal aansluitingen op riolering WOZ 60.000-125.000	278
Tarief rioolheffing	**€ 304,60**

Aantal aansluitingen op riolering WOZ 125.000-185.000	818
Tarief rioolheffing	**€ 319,17**

Aantal aansluitingen op riolering WOZ 185.000-310.000	4854
Tarief rioolheffing	**€ 333,74**

Aantal aansluitingen op riolering WOZ 310.000-485.000	5653
Tarief rioolheffing	**€ 348,31**

Aantal aansluitingen op riolering WOZ 485.000-685.000	2618
Tarief rioolheffing	**€ 362,90**

Aantal aansluitingen op riolering WOZ >685.000	1048
Tarief rioolheffing	**€ 377,47**

Achtergrondinformatie bij het tariefsysteem van de rioolheffing

De rioolheffing kan gericht zijn op de eigenaar of de gebruiker van een perceel. Beide worden veel toegepast in Nederland. Sommige heffingsmaatstaven passen beter bij eigenaar, andere juist bij gebruiker.

De wet geeft de mogelijkheid voor een gesplitste heffing, dat is een aparte heffing voor alleen het afvalwater en daarnaast een heffing voor hemel- en grondwater. De gedachte is dat de heffing dan klaar is voor een waterketenbedrijf dat zich alleen richt op afvalwater. In de praktijk is het lastig omdat oude rioolstelsels veelal van het gemengde stelseltype zijn. Daarnaast moeten bij een gesplitste heffing ook de kapitaalslasten van oude investeringen alsnog worden opgesplitst. Het idee van een waterketenbedrijf is niet meer zo actueel.

De rioolheffing mag niet worden gebaseerd op inkomen, winst of vermogen. Wel op het profijtbeginsel of het kostenveroorzakingsbeginsel. Verder mag de heffing worden gebruikt ter ondersteuning van beleidsdoelen, mits er geen sprake is van willekeur of onredelijkheid.

Redelijke heffingsmaatstaven zijn: een vast bedrag per perceel, bedrag naar waterverbruik, bedrag naar huishoudgrootte, bedrag naar perceelgrootte, bedrag naar verhard oppervlak, bedrag naar WOZ-waarde van het eigendom:

- Een vast bedrag per perceel is de eenvoudigste heffingsmaatstaf. Het past zowel bij heffing van eigenaren als gebruikers.
- Een bedrag naar waterverbruik sluit aan bij het profijtbeginsel, want wie veel gebruikt betaalt extra. Het komt ook sympathiek en eerlijk over. Het sluit echter niet aan bij de kostenveroorzaking omdat de kosten voor de riolering nauwelijks worden beïnvloed door de mate van afvalwater. Perceptiekosten zijn hoger doordat informatie van het drinkwaterbedrijf benodigd is. Het past alleen bij een gebruikersheffing.
- Een bedrag naar huishoudgrootte lijkt impliciet op waterverbruik. Daarnaast doet het recht aan het profijtbeginsel omdat iedereen persoonlijk belang heeft bij de bescherming van de volksgezondheid. Perceptiekosten zijn laag doordat de BRP goed op orde is en bij de gemeente. Het past alleen bij een gebruikersheffing.
- Een bedrag naar perceelgrootte sluit aan bij kostenveroorzaking. Grote percelen leiden tot extra riolering en dus tot extra kosten. Het is eenvoudig en leidt tot weinig perceptiekosten. Het past bij een eigenarenheffing.
- Een bedrag naar verhard oppervlak. Dit sluit aan bij het kostenveroorzakingsbeginsel. De kosten van de dimensionering van de riolering worden grotendeels bepaald door de hoeveelheid hemelwater en dus door het aangesloten verhard oppervlak. Perceptiekosten fors hoger doordat extra gegevens benodigd zijn, bijvoorbeeld op basis van luchtfoto's. Het past vooral bij een eigenarenheffing.
- Een bedrag naar de WOZ-waarde. Dit sluit aan indirect bij zowel profijt- als kostenveroorzakings¬beginsel. De eerste gedachte is dat een kostbaar perceel meer waardevermeerdering heeft door de aansluiting op de riolering. De tweede gedachte is dat hogere kosten vooral worden veroorzaakt door uitgestrekt wonen vanwege extra meters riolering in de weg en door groot wonen vanwege meer verhard oppervlak. Indirect horen uitgestrekt en groot wonen meestal bij een hoge WOZ-waarde. Het past vooral bij eigenarenheffing, maar komt ook voor bij gebruikersheffing. Perceptiekosten zijn laag.
- Combinaties van genoemde heffingsmaatstaven zijn ook toegestaan, zoals deels van eigenaren en deels van gebruikers, maar het wordt al gauw ingewikkeld en leidt dan tot hogere perceptiekosten.
- Bij alle heffingsmaatstaven anders dan een vast bedrag is het verstandig een minimum en een maximum te definiëren om disproportionaliteit te voorkomen.

Kwijtscheldingsbeleid richt zich op degenen die niet in staat zijn hun rioolheffing te betalen. Dit kan worden bekostigd vanuit een sociale geldstroom bij de gemeente of vanuit de rioolheffing. Het laatste impliceert dat de anderen dan meer moeten betalen. Boekhoudkundig kan het worden genoteerd als kostenpost of als vermindering van de inkomsten. Kwijtschelding komt meer voor bij gebruikers dan bij eigenaren.

Vrijstelling van de heffing wordt soms verleend voor garageboxen, ventwagens en religieuze instellingen vanuit praktische of levensbeschouwelijke overwegingen.

Kenmerken van Verordening op de heffing en de invordering van riool- en waterzorgheffing Noordenveld 2026

Onder de naam riool- en waterzorgheffing wordt een directe belasting geheven ter bestrijding van de kosten die voor de gemeente verbonden zijn aan:

a. de inzameling en het transport van huishoudelijk afvalwater en bedrijfsafvalwater, alsmede de zuivering van huishoudelijk afvalwater; en

b. de inzameling van afvloeiend hemelwater en de verwerking van het ingezamelde hemelwater, alsmede het treffen van maatregelen om structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken.

Belastbaar feit en belastingplicht

- De belasting wordt geheven van de gebruiker van een perceel van waaruit water direct of indirect op de gemeentelijke riolering wordt afgevoerd.
- Als gebruiker wordt aangemerkt degene die het perceel bij het begin van het belastingjaar krachtens eigendom, bezit, beperkt recht of persoonlijk recht gebruikt.
- Indien een perceel bij het begin van de belastingplicht of gedurende het belastingjaar geen gebruiker kent, wordt de riool- en waterzorgheffing geheven van de eigenaar van het perceel.
- Voor de toepassing van het derde lid wordt als eigenaar aangemerkt degene die bij het begin van de belastingplicht als zodanig in de basisregistratie is vermeld, tenzij blijkt dat deze persoon op dat tijdstip geen genothebbende krachtens eigendom, bezit of beperkt recht is.

Heffingsmaatstaf

De hoogte van de riool- en waterzorgheffing is afhankelijk van de WOZ-waarde van het perceel. Voor percelen met een waterverbruik boven de 300 m3/jaar geldt daarnaast een aanvullende heffing op basis van het waterverbruik.

De verordening is gepubliceerd op wetten.overheid.nl.